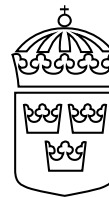

Regeringens proposition

2019/20:89

En effektivare hantering av ärenden om
överförande av straffverkställighet

Prop.
2019/20:89

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 12 mars 2020

Stefan Löfven

Mikael Damberg
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Dömnda personer med en stark anknytning till en annan medlemsstat ska i största möjliga utsträckning verkställa svenska domar på frihetsberövande påföljder i den staten. Den dömdes sociala återanpassning sker bäst i den stat där han eller hon kommer att vistas efter att ha försatts på fri fot. I de fall det kan konstateras att en straffverkställighet bör överföras till en annan medlemsstat, ska handläggningen i Sverige vara snabb och effektiv. I propositionen föreslås ett krav på skyndsam handläggning av denna typ av ärenden hos Kriminalvården och de allmänna domstolarna. Motsvarande skyndsamhetskrav ska gälla vid handläggningen i domstol när en utländsk dom på frihetsberövande påföljd ska verkställas i Sverige. Vidare föreslås ytterligare regler som syftar till att påskynda processen efter det att ett beslut har meddelats om att en svensk dom ska verkställas i en annan medlemsstat.

I propositionen lämnas också förslag till lagändringar när det gäller regeringens tillkännagivande av vissa internationella överenskommelser.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2020.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott	9
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål	10
3	Ärendet och dess beredning	11
4	Överförande av straffverkställighet inom Europeiska unionen.....	11
5	Överförande av straffverkställighet – en snabbare process	13
5.1	Behov av ändringar	13
5.2	En snabbare beslutsprocess	14
5.2.1	Skyndsam handläggning.....	14
5.2.2	Frågor om delgivning och Kriminalvårdens skyldighet att kommunicera innan ett beslut fattas	23
5.3	Ett snabbare översändande av den svenska domen	25
5.3.1	Kriminalvårdens beslut får laga kraft direkt vid samtycke från den dömde.....	25
5.3.2	Översändande av domen.....	28
5.3.3	Förklaring om att avstå från att överklaga eller fullfölja överklagande av Kriminalvårdens beslut om att sända över en dom	30
6	Tillhandahållande av information om vissa internationella överenskommelser	32
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	35
8	Konsekvenser av förslagen	36
9	Författningskommentar	37
9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.....	37
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott	42
9.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål	42
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian En effektivare handläggning av ärenden om överförande av straffverkställighet (Ds 2019:9).....	43
Bilaga 2	Promemorians lagförslag.....	44
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	49

Bilaga 4	Lagrådets yttrande	50	Prop. 2019/20:89
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 2020	51	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

dels att 2 kap. 4–6 §§ och 4 kap. 2–4 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 4 kap. 2 a och 2 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §

Kriminalvården prövar om de förutsättningar som gäller enligt lagen är uppfyllda och beslutar om en dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat för att där erkännas och verkställas.

Prövningen ska göras skyndsamt.

5 §¹

Om den dömden befinner sig i Sverige, ska Kriminalvården, innan beslut fattas enligt 4 §, fråga den dömden om hans eller hennes inställning till att domen sänds över till den andra medlemsstaten. Den dömden ska upplysas om innebörden av att ett samtycke lämnas.

Om den dömden befinner sig i den andra medlemsstaten, bör han eller hon om möjligt tillfrågas enligt första stycket. Om den dömdes samtycke krävs enligt 3 §, ska Kriminalvården hos den andra statens behöriga myndighet begära hjälp med att inhämta ett sådant samtycke.

En återkallelse av ett samtycke ska beaktas om den görs innan Kriminalvårdens beslut om att sända över domen har fått laga kraft.

6 §

Kriminalvården ska sända över domen till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten. *När ett beslut enligt 4 § har fått laga kraft, ska Kriminalvården sända över domen till en behörig*

¹ Ändringen innebär att tredje stycket tas bort.

får inte samtidigt sändas över till mer än en medlemsstat.

myndighet i den andra medlemsstaten. Domen får inte samtidigt sändas över till mer än en medlemsstat.

Domen får sändas över vid en tidigare tidpunkt, om

1. den dömden befinner sig i den andra medlemsstaten och inte har kunnat tillfrågas enligt 5 § andra stycket, eller

2. det annars finns särskilda skäl.

4 kap.

2 §

Kriminalvårdens beslut får överklagas om myndigheten

1. prövat om en dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet enligt 2 kap. 4 §,

2. beslutat enligt 2 kap. 8 § att upphäva ett beslut om att sända över en dom till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet enligt 2 kap. 4 §,

3. prövat om medgivande till att en dom på frihetsberövande påföljd sänds över till Sverige enligt 3 kap. 2 § tredje stycket ska lämnas, eller

4. prövat om verkställbarhetsförklaring ska meddelas enligt 3 kap. 9 §.

Ett överklagande ska ske till den tingsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte, det ungdomshem eller den vårdinrättning finns där den dömden var inskriven när det första beslutet fattades i ett ärende enligt denna lag.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt andra stycket, ska ett överklagande ske till den tingsrätt där den dömden har sin hemvist. Med den dömdes hemvist förstås den ort där den dömden är folkbokförd.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt andra eller tredje stycket, ska Kriminalvårdens beslut överklagas till Stockholms tingsrätt.

1. prövat om en dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet enligt 2 kap. 4 §, *om inte något annat framgår av andra stycket,*

Kriminalvårdens beslut enligt 2 kap. 4 § om att en dom ska sändas över till en annan medlemsstat får inte överklagas om den dömden har samtyckt till att domen sänds över.

2 a §

Ett överklagande enligt 2 § första stycket ska göras till den tingsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte, det ungdomshem eller den vårdinrättning finns där den dömde var inskriven när det första beslutet fattades i ett ärende enligt denna lag.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt första stycket, ska ett överklagande göras till den tingsrätt inom vars domkrets den dömde har sin hemvist. Med den dömdes hemvist förstås den ort där den dömde är folkbokförd.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt första eller andra stycket, ska ett överklagande göras till Stockholms tingsrätt.

2 b §

Den dömde får förklara att han eller hon avstår från att överklaga Kriminalvårdens beslut enligt 2 kap. 4 § om att en dom ska sändas över till en annan medlemsstat eller från att fullfölja ett överklagande av ett sådant beslut. I fråga om en sådan förklaring tillämpas 11 § andra stycket, 12 och 13 §§ strafftidslagen (2018:1251).

3 §

Vid handläggningen i domstol tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag.

Vid handläggningen i domstol tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag. *Handläggningen ska ske skyndsamt.*

Om rätten överväger att upphäva den verkställbarhetsförklaring som Kriminalvården meddelat enligt 3 kap. 9 §, ska myndigheten ges tillfälle att yttra sig.

4 §

Bestämmelserna i 2 § *andra-fjärde styckena* om behörig tingsrätt tillämpas även när en ansökan görs om tillstånd enligt 2 kap. 13 § eller när en ny påföljd

Bestämmelserna i 2 a § om behörig tingsrätt tillämpas även när en ansökan görs om tillstånd enligt 2 kap. 13 § eller när en ny påföljd ska bestämmas enligt 3 kap. 12 § första stycket 2.

Prop. 2019/20:89 ska bestämmas enligt 3 kap. 12 §
första stycket 2.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.
2. Har ett beslut om att en dom ska sändas över till en annan medlemsstat meddelats av Kriminalvården före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

Prop. 2019/20:89

Härigenom föreskrivs att 27 § lagen (1957:668) om utlämning för brott² ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2020.

² Senaste lydelse av 27 § 2003:1158.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 13 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

13 §

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag och tillkännager de internationella överenskommelser som avses i denna lag.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

3 Ärendet och dess beredning

Under våren 2019 har inom Regeringskansliet (Justitiedepartementet) departementspromemorian En effektivare handläggning av ärenden om överförande av straffverkställighet (Ds 2019:9) tagits fram i syfte att lämna förslag på hur hanteringen av ärenden om överförande av straffverkställighet kan effektiviseras. I promemorian föreslås att ett skyndsamhetskrav införs i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen när Kriminalvården och de allmänna domstolarna handlägger dessa ärenden. Vidare föreslås i promemorian att de lagförslag som lämnas i betänkandet Internationell straffverkställighet (SOU 2013:21) om en ny lag om internationell straffverkställighet som avser samarbetet med stater utanför Europeiska unionen och Norden kompletteras med ett motsvarande skyndsamhetskrav.

En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians författningsförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2019/01863/BIRS).

I denna proposition behandlas de förslag som lämnas i promemorian, utom när det gäller de kompletterande förslagen till betänkandet Internationell straffverkställighet (SOU 2013:21).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 30 januari 2020 att inhämta lagrådets yttrande över lagförslag som är likalydande med förslagen i denna proposition. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

4 Överförande av straffverkställighet inom Europeiska unionen

Överförande av straffverkställighet mellan stater är ett samarbete som förenklat innebär att en dom som har meddelats i en stat verkställs i en annan stat. Samarbetet kring överförande av frihetsberövande påföljder bygger på grundtanken att den dömda bör verkställa sitt straff i den miljö där han eller hon har de bästa förutsättningarna för att återanpassa sig till ett normalt liv när verkställigheten avslutas. Den svenska lagstiftning som behandlar frågor om överförande av straffverkställighet när det gäller frihetsberövande påföljder grundar sig huvudsakligen på internationella överenskommelser.

Samarbetet med stater utanför Europeiska unionen (EU) baserar sig främst på en konvention från 1983 om överförande av dömda personer och ett tilläggsprotokoll från 1997, båda antagna i Europarådet. I lagen

(1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (internationella verkställighetslagen) finns bestämmelser som reglerar samarbetet enligt konventionen och protokollet. För en närmare redogörelse för samarbetet enligt internationella verkställighetslagen hänvisas till promemorian (Ds 2019:9 s. 25–27). Därutöver finns sedan lång tid tillbaka ett väl fungerande samarbete mellan de nordiska länderna.

Samarbetet mellan medlemsstaterna i EU om överförande av frihetsberövande påföljder grundade sig tidigare på internationella verkställighetslagen och ovan nämnda konvention och protokoll, men regleras numera av rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen (rambeslutet om verkställighet av frihetsberövande påföljder). Rambeslutet har genomförts i Sverige genom lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (europeiska verkställighetslagen). Enligt denna lag prövar Kriminalvården om en svensk dom ska sändas över till en annan medlemsstat för att erkännas och verkställas där eller om en utländsk dom ska erkännas och verkställas i Sverige. De frihetsberövande påföljder som avses är fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård och sluten ungdomsvård eller motsvarande påföljder i andra medlemsstater. Verkställighetsföreskrifter finns i förordningen (2015:109) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (europeiska verkställighetsförordningen).

För att en frihetsberövande påföljd ska kunna överföras från Sverige till en annan medlemsstat krävs som huvudregel att den staten och den dömde samtycker. Vissa undantag föreskrivs i 2 kap. 2 och 3 §§ europeiska verkställighetslagen, bl.a. om den dömde är medborgare i den andra medlemsstaten och antingen kommer att utvisas till den staten till följd av ett utvisningsbeslut enligt 8 a kap. utlänningslagen (2005:716) eller är bosatt i den staten. Som grundläggande krav i övrigt gäller att den dömde måste befinna sig i den andra staten eller i Sverige, att den dömdes sociala återanpassning underlättas av att verkställigheten överförs och att det i övrigt är lämpligt (2 kap. 1 § europeiska verkställighetslagen). Om mindre än sex månader återstår att avtjäna av påföljden vid tidpunkten för översändandet av domen, får den sändas över endast om särskilda skäl talar för att verkställigheten kommer att kunna överföras till den andra medlemsstaten. Särskilda skäl kan vara humanitära, men avser främst situationer när den dömde har återvänt till sitt hemland och det är fråga om ett kortare fängelsestraff (prop. 2014/15:29 s. 70). I dessa situationer ska samråd ske med den andra medlemsstaten.

Europeiska verkställighetslagen reglerar också förutsättningarna för när verkställigheten av en utländsk dom om frihetsberövande påföljd ska överföras till Sverige (3 kap. 2 och 3 §§). Kriminalvården prövar om förutsättningarna är uppfyllda, dvs. om den utländska domen ska erkännas och verkställas i Sverige. I princip gäller samma förutsättningar som när en prövning görs av om en svensk dom kan sändas över till en annan medlemsstat. Därutöver finns ett antal närmare angivna hinder mot erkännande och verkställighet (3 kap. 4 och 5 §§). Om förutsättningarna är uppfyllda beslutar Kriminalvården, genom en s.k. verkställbarhetsför-

klaring, att verkställighet kan ske i Sverige (3 kap. 9 §). Av verkställbarhetsförklaringen ska det framgå vilken påföljd som ska verkställas i Sverige och dess längd. Utgångspunkten i samarbetet är att Sverige som verkställande stat är bunden av påföljdens art och längd så som den har fastställts i den andra medlemsstaten. Eftersom påföljdssystemen skiljer sig åt i medlemsstaterna finns emellertid en möjlighet att anpassa påföljden (prop. 2014/15:29 s. 124–132). När en anpassning behövs ska Kriminalvården, om det rör sig om anpassning av enklare slag, besluta i fråga om påföljdens art eller längd och i övriga fall överlämna åt Åklagarmyndigheten att göra en ansökan hos tingsrätten om att en ny påföljd bestäms (3 kap. 12 §).

Kriminalvårdens beslut i fråga om huruvida en svensk dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet där får överklagas till tingsrätt (4 kap. 2 §). Detsamma gäller myndighetens beslut i fråga om huruvida en utländsk dom på motsvarande påföljd ska erkännas och verkställas i Sverige.

5 Överförande av straffverkställighet – en snabbare process

5.1 Behov av ändringar

Europeiska verkställighetslagen trädde i kraft den 1 april 2015. Årligen handläggs ca 110 ärenden om överförande från Sverige till en annan medlemsstat i EU och ca 25 ärenden om överförande till Sverige från en annan EU-stat. I jämförelse med när samarbetet med de andra medlemsstaterna baserade sig på internationella verkställighetslagen har ärendemängden på årsbasis ökat med ca 50 procent.

Antalet ärenden om översändande av en svensk eller utländsk dom på frihetsberövande påföljd som handläggs hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna, om Kriminalvårdens beslut överklagas, är mycket litet i jämförelse med den ärendemängd som myndigheten och domstolarna i övrigt har att hantera. Det bör dock inte hindra ändringar av gällande regelverk i syfte att åstadkomma en så effektiv hantering som möjligt av nu aktuella ärenden. Förutom en snabbare målgenomströmning hos Kriminalvården och de allmänna domstolarna finns även andra positiva effekter av en effektiv ärendehantering. En av dessa är att den dömd, så snabbt som möjligt, påbörjar verkställigheten i den stat där de bästa förutsättningarna finns för att han eller hon efter villkorlig frigivning anpassar sig till ett laglydigt liv. En annan viktig aspekt är att en anstaltsplats frigörs i Sverige i de fall en dömd person förs över till en annan stat för verkställighet av en utdömd svensk frihetsberövande påföljd.

Det har emellertid visat sig att handläggningen i Sverige enligt europeiska verkställighetslagen kan ta lång tid, särskilt i de fall där Kriminalvårdens beslut överklagas till domstol. Det finns därför skäl att se om ärendehanteringens kan bli mer effektiv. Det rör sig om tiden fram till dess det meddelas ett slutligt beslut om att en svensk dom på frihetsberövande

påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat eller att en utländsk dom på motsvarande påföljd ska verkställas i Sverige (se avsnitt 5.2). En annan fråga är möjligheten att påskynda processen efter det att ett slutligt beslut har fattats om att översända en svensk dom på frihetsberövande påföljd (se avsnitt 5.3).

5.2 En snabbare beslutsprocess

5.2.1 Skyndsam handläggning

Regeringens förslag: Ett krav på skyndsam handläggning ska införas i lagen om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen vid handläggningen hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna när en svensk dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat och i de allmänna domstolarna när en utländsk dom på motsvarande påföljd sänds över till Sverige.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En klar majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Domstolsverket*, *Justitiekanslern*, *Polismyndigheten* och *Södertälje tingsrätt*, godtar eller har inte några invändningar mot förslagen. *Kriminalvården* avstyrker inte förslaget om att införa ett krav på skyndsam handläggning, men pekar på att myndigheten enligt regleringsbrev för 2018 och 2019 har ålagts att bidra till ett effektivt förfarande avseende överförande av straffverkställighet och att myndigheten inom ramen för dessa ålägganden bl.a. utarbetar nya riktlinjer som bygger på att handläggningen av ärenden om överförande av straffverkställighet ska inledas så snart Kriminalvården tar emot beslut om verkställighet av domar. Kriminalvården anser att myndigheten därigenom på ett effektivt sätt kan uppnå en snabbare hantering av de aktuella ärendena. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslaget i de fall Sverige är utfärdande stat och pekar på att det i ett inte obetydligt antal fall kommer att uppstå behov av att avhjälpa oklarheter i processmaterialet och utreda mer eller mindre komplicerade rättsfrågor, vilket måste få ta tid. Sveriges advokatsamfund framhåller vidare att om den dömda motsätter sig översändandet måste det beaktas att denne har ett berättigat behov av att komplettera ärendet med eget material om exempelvis bosättningsfrågan och fängelseförhållanden, och att ett legalt skyndsamhetskrav riskerar att urgröpa den dömdes möjligheter att utforma sin talan genom kortare frister och färre anstånd. Om ett skyndsamhetskrav trots allt skulle införas framhåller samfundet vikten av att den dömda också skyndsamt förordnas ett offentligt biträde i fall då förutsättningar finns. *Riksdagens ombudsmän* framhåller att det är viktigt att häkten, anstalter och Kriminalvårdens placeringssektion tidigt fångar upp fall där det finns förutsättningar för verkställighet i ett annat land och anmäler detta till huvudkontoret.

Allmänna bestämmelser om handläggningen

Enligt artikel 12.2 i rambeslutet om verkställighet av frihetsberövande påföljder ska den verkställande staten efter att ha mottagit en dom, inom 90 dagar besluta i frågan om att erkänna den översända domen och att verkställa den utdömda påföljden, om det inte finns skäl för att skjuta upp beslutet med stöd av artikel 11 eller artikel 23.3. Av skäl 22 framgår att tidsfristen om 90 dagar även omfattar en överprövning av det första beslutet, vilket får anses inkludera den tid det kan ta att underrätta den dömda om eller delge honom eller henne beslutet samt överklagandefristen. Däremot finns inga bestämmelser i rambeslutet om skyndsamhet eller tidsfrister för den utfärdande statens myndighet att fatta beslut om att sända över en dom för erkännande och verkställighet (jfr artikel 5). Det är i dessa fall upp till varje medlemsstat att avgöra om krav på skyndsamhet eller tidsfrister ska införas. I rambeslutet finns dock en bestämmelse som indirekt påverkar hur snabbt ett ärende handläggs i den utfärdande staten. Om mindre än sex månader av den frihetsberövande påföljden återstår att avtjäna vid tidpunkten för när domen sänds över, får nämligen den verkställande myndigheten enligt artikel 9.1 h vägra erkännande och verkställighet.

För att leva upp till rambeslutets krav när Sverige är verkställande stat föreskrivs i 3 kap. 10 § europeiska verkställighetslagen att Kriminalvården ska besluta i fråga om erkännande och verkställighet inom 30 dagar från det att myndigheten har mottagit den utländska domen. Fristen om 30 dagar ansåg regeringen vara tillräcklig för att hinna med ett eventuellt överklagande av Kriminalvårdens beslut inom den i rambeslutet föreskrivna 90-dagarsfristen (se prop. 2014/15:29 s. 121). Några särskilda bestämmelser om tidsfrister eller en allmän skyndsamhet för domstolarnas handläggning vid ett överklagande infördes inte.

När en svensk dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över för erkännande och verkställighet i en annan medlemsstat, finns inga särskilda bestämmelser om skyndsamhet eller tidsfrister för handläggningen i Sverige, vare sig för Kriminalvården eller de allmänna domstolarna.

Mot bakgrund av vägransgrunden i artikel 9.1 h i rambeslutet föreskrivs i 2 kap. 1 § andra stycket europeiska verkställighetslagen att om mindre än sex månader återstår att avtjäna av den frihetsberövande påföljden vid översändandet av domen, får den sändas över endast om det finns särskilda skäl som talar för att verkställigheten kommer att överföras till den andra medlemsstaten. Eftersom rambeslutet syftar till att gynna den enskildes sociala återanpassning får vägransgrunden och den aktuella bestämmelsen i europeiska verkställighetslagen anses innebära att handläggningen ska ske så pass snabbt att bestämmelserna inte behöver tillämpas. I motiven till bestämmelsen i europeiska verkställighetslagen anges att vägransgrunden i rambeslutet bör ses som ett riktmärke för när kvarvarande strafftid är så kort att det kan ifrågasättas om det sociala rehabiliteringssyftet påkallar att verkställighet sker i en annan stat. Vidare sägs att ett överförande av en frihetsberövande påföljd alltid är förknippat med kostnader. Sammanfattningsvis påpekas att om en kort tid återstår att avtjäna är det mot denna bakgrund ofta inte rimligt att överföra verkställigheten (se prop. 2014/15:29 s. 70). Med hänsyn till att vägransgrunden i ram-

beslutet är fakultativ, dvs. den verkställande myndigheten får men måste inte vägra, kan domen emellertid sändas över om det finns särskilda skäl. Så kan vara fallet exempelvis när det rör sig om ett kortare fängelsestraff där avtjänandet i Sverige inte har påbörjats och den dömde har återvänt till sitt hemland. Ett sådant översändande ska dock föregås av ett samråd med den andra statens behöriga myndighet, bl.a. för att höra sig för om möjligheterna att sända över domen. Regeringen betonade vikten av att ett ärende om överförande påbörjas i ett tidigt skede för att möjliggöra ett översändande så fort som möjligt efter det att domen har fått laga kraft (prop. 2014/15:29 s. 70).

Handläggningen av ärenden enligt europeiska verkställighetslagen styrs även av andra mer generella bestämmelser. För Kriminalvårdens handläggning tillämpas förvaltningslagen (2017:900). Enligt 9 § ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Bestämmelsen ger uttryck för allmänna utgångspunkter för handläggningen där bl.a. snabbheten ska balanseras mot berättigade krav på rättssäkerhet (se prop. 2016/17:180 s. 74). Vid handläggning i domstol av ett överklagande av Kriminalvårdens beslut tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden (4 kap. 3 § europeiska verkställighetslagen). I 12 § lagen om domstolsärenden finns en bestämmelse om materiell processledning som syftar till att nå materiellt riktiga beslut och att processen i domstol ska bli snabb och billig (se prop. 1995/96:115 s. 113). Det kan slutligen noteras att det i instruktionerna för överrätterna finns bestämmelser om att mål och ärenden får handläggas med förtur om målet av någon särskild anledning bör avgöras skyndsamt. Det framgår av 20 § förordningen (1996:379) med hovrättsinstruktion och 10 § förordningen (1996:377) med instruktion för Högsta domstolen. Motsvarande reglering saknas i förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion. Dessa generella bestämmelser innebär emellertid inte att särskild skyndsamhet ska iakttas vid handläggningen av ärenden enligt europeiska verkställighetslagen, utan denna ärendehantering ska ställas mot alla andra typer av mål och ärenden som handläggs i de allmänna domstolarna.

Närmare om handläggningen hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna

Ett ärende om översändande av en svensk dom på frihetsberövande påföljd handläggs av Kriminalvården. Om den dömde är frihetsberövad, initieras ärendet antingen av det häkte där den dömde inväntar att domen ska få laga kraft eller av den anstalt i vilken den dömde har placerats för att avtjäna sitt straff. Det är också möjligt för den dömde att själv initiera ett ärende genom en egen ansökan. Vidare förekommer det att ärenden initieras i samband med att den dömde grips eller lokaliseras utomlands. För det fall den dömde är på fri fot, är det placeringssektionen vid Kriminalvårdens huvudkontor som initierar ärendet. Efter en anmälan från t.ex. en anstalt sköts handläggningen därefter av rättsenheten på myndighetens huvudkontor. För häktena, anstalterna eller placeringssektionen finns inget krav på att omgående bedöma om en svensk dom på frihetsberövande påföljd kan bli aktuell att sändas över enligt europeiska verkställighetslagen. Således skiljer det sig åt hur snabbt ett ärende initieras. Det förekommer även att frihetsberövande påföljder verkställs i Sverige

fram till villkorlig frigivning trots att förutsättningar har funnits för att överföra verkställigheten till en annan medlemsstat. Hur många fall det rör sig om finns det dock inga närmare uppgifter om.

Efter det att ett ärende har anmälts till Kriminalvårdens huvudkontor varierar handläggningstiden med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Några uttryckliga bestämmelser eller fastslagna riktlinjer om hur lång handläggningstiden bör vara finns inte. Från den 1 april 2015 till november 2019 har Kriminalvården handlagt ca 550 ärenden.

Rättsenheten på Kriminalvårdens huvudkontor ansvarar också för handläggningen av om en utländsk dom på frihetsberövande påföljd ska erkännas och verkställas i Sverige. Den 30-dagarsfrist som Kriminalvården ska efterleva brukar myndigheten i de flesta fall hålla. Under den tid lagen varit i kraft har myndigheten handlagt ca 140 ärenden.

Vid de allmänna domstolarnas handläggning av ett överklagande av Kriminalvårdens beslut tillämpas lagen om domstolsärenden. Oftast ges Kriminalvården respektive den dömde tillfälle att yttra sig innan ärendet avgörs, vilket i normalfallet sker inom ett par månader. Handläggningen kan fördröjas då handlingar som den dömde har gett in behöver översättas. Ärenden av detta slag prioriteras inte i förhållande till ärenden av förturskaraktär. När det gäller hur lång tid handläggningen tar i de allmänna domstolarna, hänvisas till den redogörelse som finns promemorian (Ds 2019:9 s. 34–36).

Skäl för att handläggningen hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna ska ske med viss skyndsamhet

Rambeslutet om verkställighet av frihetsberövande påföljder syftar till att underlätta den dömdes sociala återanpassning till ett laglydigt liv efter avtjänat straff (artikel 3.1). Syftet uppnås genom att en frihetsberövande påföljd som har dömts ut i en medlemsstat verkställs i den medlemsstat till vilken den dömde har starkast anknytning. Europeiska verkställighetslagen har samma syfte. En svensk eller utländsk dom på frihetsberövande påföljd ska, om det i det enskilda fallet gynnar den dömdes återanpassning, verkställas i en annan medlemsstat respektive i Sverige.

När förutsättningarna finns för att överföra en straffverkställighet från eller till Sverige är den givna utgångspunkten att ett överförande ska komma till stånd så fort som möjligt. Det finns då inte några skäl för att den dömde fortsätter att verkställa påföljden i den stat som har meddelat domen, förutom den tid som krävs för att pröva frågan och fatta de beslut som är nödvändiga för ett överförande. Ju kortare tid verkställigheten pågår i den stat som har meddelat domen, desto bättre blir möjligheterna att uppnå syftet med samarbetet. En snabb handläggning är viktig även om ett överförande inte kommer till stånd. Fram till tidpunkten för beslutet är det i viss mån ovisst var verkställigheten i slutändan ska ske. Ett snabbt besked oavsett utgång är således av betydelse för den dömde och dennes fortsatta återanpassning.

Handläggningen i Sverige, såväl hos Kriminalvården som i de allmänna domstolarna, bör således vara snabb och effektiv oavsett om det rör sig om en svensk dom som ska verkställas i en annan medlemsstat eller tvärtom. Särskilt angeläget blir detta om den frihetsberövande påföljden är förhållandevis kort, men fortfarande längre än sex månader.

En ytterligare omständighet som pekar på behovet av en skyndsam hantering är de skillnader som finns i medlemsstaternas verkställighetsregler, t.ex. om villkorlig frigivning. Dessa skillnader ska beaktas vid översändande av en svensk dom på frihetsberövande påföljd (se 2 kap. 1 § första stycket 4 europeiska verkställighetslagen). Ett beslut om översändande som fattas i slutet av en straffverkställighet kan medföra att ett översändande framstår som olämpligt om reglerna om villkorlig frigivning i den andra staten innebär en betydande faktisk förlängning av straffverkställigheten (jfr rättsfallen NJA 2017 s. 784 och NJA 2017 s. 300).

I sammanhanget ska det dock påpekas att även om handläggningen i Sverige är effektiv, tar det en viss tid innan nödvändiga beslut meddelas i den andra medlemsstaten, vilket kan medföra att det dröjer innan ett överförande kommer till stånd. Även om Sverige inte råder över handläggningstiderna i den andra staten, talar också detta förhållande för att handläggningen i Sverige bör vara så snabb och effektiv som möjligt.

Sammanfattningsvis bör handläggningen hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna av ett ärende om överförande av en straffverkställighet från eller till Sverige enligt regeringens mening ske med en viss skyndsamhet för att uppnå syftet med rambeslutet. Samtidigt måste Kriminalvården och de allmänna domstolarna ha en rimlig tid på sig för att handlägga ärendet eller ett överklagande.

I promemorian föreslås i förordning en skyldighet för Kriminalvården att så snart som det är möjligt bedöma om det kan bli aktuellt att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat. Regeringen avser att återkomma till denna fråga.

Rimlig handläggningstid hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna

I promemorian redogörs för ett antal omständigheter som bör beaktas för att kunna fastställa en rimlig tid för att handlägga ett ärende om att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat. De omständigheter som lyfts fram anser regeringen också vara relevanta.

En viktig aspekt är omfattningen av den prövning som ska göras främst av Kriminalvården, men även av en domstol i de fall myndighetens beslut överklagas. I huvudsak rör det sig om att pröva om de förutsättningar som anges i 2 kap. 1–3 §§ europeiska verkställighetslagen är uppfyllda. Regeringens delar den bedömning som görs i promemorian att prövningen i normala fall inte kan anses vara alltför omfattande eller komplicerad. Om den dömde samtycker förenklas Kriminalvårdens prövning avsevärt.

Kriminalvården ska främst ta ställning till den dömdes anknytning till den andra medlemsstaten. Den dömdes medborgarskap torde som regel inte vara svårt att fastställa. Detsamma bör gälla den dömdes bosättning, även om det i vissa ärenden kan behöva övervägas närmare om t.ex. den dömde en längre tid har vistats i Sverige eller i en tredje stat. Konstanterandet att den dömde utvisats enligt ett beslut med stöd av 8 a kap. utlänningslagen (2005:716) bör också vara enkelt. Om den dömde är frihetsberövad i Sverige, vilket enligt Kriminalvården är fallet i en absolut majoritet av ärendena, bör inhämtande av den dömdes inställning inte utgöra några problem eller medföra någon tidsutdräkt. Detsamma får anses gälla när den dömde ska delges de beslut som meddelas. Vid över-

sändandet av den svenska domen används vidare ett standardiserat formulär där samtliga relevanta uppgifter ska finnas med. Intyget finns översatt till samtliga medlemsstaters officiella språk. Kompletterande information i intyget ska visserligen översättas, men stora delar av informationen lämnas genom att kryssa i olika rutor. Även domen ska sändas över. Den behöver dock inte översättas.

Den dömde invänder emellanåt att en verkställighet i den andra medlemsstaten strider mot Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Kriminalvården får dock anses ha god kunskap om vilka länder som det kan handla om och hur fängelseförhållandena är i dessa stater även om det i vissa fall kan krävas ytterligare efterforskningar. I de fall garantier om verkställigheten måste inhämtas från den andra medlemsstaten kan dock handläggningstiden dra ut på tiden. Det kan också finnas andra orsaker som medför att handläggningen tar längre tid, t.ex. om ett medgivande till ett översändande behöver inhämtas (se 2 kap. 2 § första stycket europeiska verkställighetslagen).

För domstolarnas del sker handläggningen enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden. Den processuella hanteringen är i normalfallet enkel och muntliga sammanträden är som regel inte nödvändiga. I många fall har den dömde ett offentligt biträde, vilket också förenklar hanteringen. I normalfallen inhämtas yttranden från respektive part innan målet är färdigt för avgörande.

Mot denna bakgrund får enligt regeringens mening en rimlig målsättning för handläggningstiden hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna anses vara tre till fem månader i de fall ett samtycke från den dömde saknas. I de fall den dömde samtycker till att domen sänds över bör en rimlig handläggningstid hos Kriminalvården vara drygt en månad. Den tid som avses är den från det att ett ärende initieras inom Kriminalvården till dess det finns ett slutligt beslut. Regeringen är medveten om att handläggningstiden kan bli längre om en garanti eller ett medgivande måste inhämtas från den andra medlemsstaten. Kriminalvården har av förklarliga skäl ingen möjlighet att påverka den andra statens hantering, förutom att vid lämpliga tillfällen göra påstötningar om hur ärendet ligger till. Desto viktigare är det då att handläggningen i Sverige är så effektiv som möjligt.

När en utländsk dom på frihetsberövande påföljd sänds över till Sverige för erkännande och verkställighet, förutsätts att handläggningen sker inom viss tid med hänsyn till artikel 12.2 i rambeslutet. Ett slutligt beslut ska fattas inom 90 dagar från det att Kriminalvården tar emot den utländska domen. Endast i undantagsfall bör ett beslut ta längre tid (artikel 12.3). Denna frist måste Kriminalvården och de allmänna domstolarna efterleva.

Ett skyndsamhetskrav för handläggningen hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna bör införas

För ärenden om att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat är handläggningstiderna hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna i de allra flesta fall längre än den angivna målsättningen om att ett ärende i normalfallet ska hanteras inom tre till fem månader. Endast i ett mindre antal ärenden uppnås denna målsättning och det förutsätter i huvudsak att Kriminalvårdens eller, i vart fall, tings-

rättens beslut inte överklagas. I flera fall tar handläggningen så lång tid att det inte längre är meningsfullt att sända över domen när det väl finns ett slutligt beslut.

I fråga om erkännande och verkställighet av en utländsk dom på frihetsberövande påföljd har Kriminalvården angett att myndigheten i de allra flesta fall lever upp till den 30-dagarsfrist som föreskrivs i 3 kap. 10 § europeiska verkställighetslagen. I de fall Kriminalvårdens beslut överklagas till tingsrätten lever Sverige endast i ett fåtal fall upp till den bindande tidsfrist om 90 dagar som anges i rambeslutet. Visserligen inkluderas tiden för delgivning och överklagande i den totala handläggningstiden, men samtidigt är det något som rambeslutet utgår från (se skäl 22). Utgångspunkten i rambeslutet är att fristen ska överskridas endast i undantagsfall (se artikel 12.3).

Mot denna bakgrund bör det övervägas att införa ett uttryckligt skyndsamhetskrav i europeiska verkställighetslagen för Kriminalvårdens och de allmänna domstolarnas handläggning av ärenden om översändande av en svensk dom på frihetsberövande påföljd. Det bör också övervägas att införa ett motsvarande krav för de allmänna domstolarnas handläggning när Kriminalvårdens beslut i fråga om erkännande och verkställighet av en utländsk dom på frihetsberövande påföljd överklagas. Med hänsyn till den tidsfrist om 30 dagar som föreskrivs i 3 kap. 10 § europeiska verkställighetslagen för dessa fall, är några ytterligare krav på skyndsamhet för Kriminalvården inte nödvändiga.

I enlighet med vad regeringen tidigare uttalat bör de principiella överväganden som görs i Målutredningens betänkande Mål och medel – särskilda åtgärder för vissa måltyper i domstol (SOU 2010:44) gälla som inriktning för det fortsatta arbetet med att säkerställa att mål och ärenden i domstol avgörs effektivt och med hög kvalitet (prop. 2011/12:1 utg. omr.4 s. 27). I betänkandet ställs vissa riktlinjer upp för att en särskild åtgärd i form av ett lagstadgat skyndsamhetskrav ska kunna motiveras, eftersom en allmän utgångspunkt är att alla mål avgörs inom rimlig tid. Särskilda åtgärder bör endast användas när det finns ett behov av extra stor skyndsamhet. Målutredningen ställer mot denna bakgrund upp fyra principer för när det finns ett behov av särskilda åtgärder för att uppnå särskild skyndsamhet. Dessa är när prövningen har betydelse för om en person ska vara fortsatt frihetsberövad, när särskilt skyddsvärda eller utsatta personer är parter och utgången i målet har betydelse för deras grundläggande levnadsbetingelser, när avgörandet blir meningslöst om det inte fattas inom viss kortare tid eller när särskilda skyndsamhetskrav följer av Sveriges internationella åtaganden.

En allmän utgångspunkt är, som anges ovan, att det inte finns några skäl för att verkställigheten av påföljden fortsätter i Sverige när de materiella förutsättningarna för ett översändande av en svensk dom är uppfyllda, med undantag för den tid som krävs för att pröva frågan, eventuellt efter ett överklagande. Den dömdes sociala återanpassning ska ske i en annan medlemsstat och förutsättningarna för en lyckad återanpassning ökar ju längre tid som den dömda verkställer påföljden i den medlemsstaten. Verkställighetstiden i Sverige bör därför bli så kort som möjligt, för att verkställigheten i den andra staten ska bli meningsfull.

Som konstaterats är handläggningstiderna för de ärenden som initieras hos Kriminalvården och överklagas till domstolarna ofta längre än den

uppställda målsättningen om tre till fem månaders sammanlagd handläggningstid, i många fall mycket längre. Den tiden bör kunna kortas ned avsevärt för att öka möjligheterna för den dömda att återanpassa sig genom att verkställigheten sker i den andra medlemsstaten. Ett införande av ett skyndsamhetskrav skulle öka förutsättningarna för en snabbare handläggning än vad som är fallet i dag och tillse att ett beslut, när det väl fattas, blir meningsfullt. Om handläggningstiden i domstol resulterar i att ett översändande av en dom i praktiken omöjliggörs, är det en ordning som inte kan godtas. Förvisso finns inget uttryckligt skyndsamhetskrav i rambeslutet i de fall Sverige agerar som utfärdande stat. Samtidigt är själva grundtanken med rambeslutet att om den dömdes återanpassning främjas av ett överförande av verkställigheten, ska medlemsstaterna samarbeta i största möjliga utsträckning och ett ärende ska hanteras så pass skyndsamt att ett överförande fyller sin funktion. En handläggningstid som innebär att detta syfte undergrävs kan inte anses vara i överensstämmelse med rambeslutets målsättning. Regeringen anser därför att ett skyndsamhetskrav för de allmänna domstolarna i ärenden där en svensk dom ska sändas över för erkännande och verkställighet i en annan medlemsstat är förenligt med Målutredningens utgångspunkter och därför bör införas.

Om ett skyndsamhetskrav föreskrivs för de allmänna domstolarna är det rimligt att ett motsvarande krav införs för Kriminalvårdens handläggning. Kravet på skyndsamhet bör gälla från det att ett ärende initieras till dess det finns ett slutligt beslut. Eftersom den huvudsakliga hanteringen av ett ärende sker hos Kriminalvården är ett skyndsamhetskrav där av särskild vikt.

Regeringen delar inte *Sveriges advokatsamfunds* farhågor om att ett krav på skyndsam handläggning skulle urholka den dömdes möjligheter att utforma sin talan. Det kan konstateras att många olika måltyper har förenats med skyndsamhetskrav trots att de kan innehålla moment som kan vara komplicerade. När det gäller frågor om överförande av straffverkställighet bör det dessutom normalt ligga i den dömdes intresse, oavsett vilken inställning han eller hon har, att frågan prövas snabbt. Komplicerade moment kan således inte i sig anses utgöra skäl att avstå från ett krav på skyndsam handläggning, när syftet med lagstiftningen påkallar det. Den dömda måste naturligtvis även om ett skyndsamhetskrav gäller ges rimlig tid att lägga fram de omständigheter som han eller hon vill åberopa. Det kan dock, i enlighet med vad *Sveriges advokatsamfund* för fram, konstateras att ett krav på skyndsam handläggning medför att även frågan om huruvida ett offentligt biträde ska förordnas måste hanteras på ett sådant sätt att skyndsamhetskravet kan uppnås. Regeringen anser inte heller att *Kriminalvårdens* arbete med förändrade interna riktlinjer minskar behovet av ett lagstadgat krav på skyndsam handläggning. Myndighetens arbete är något positivt men ett uttryckligt krav i lag på skyndsamhet betonar vikten av att aktuella ärenden hanteras snabbt och effektivt från det att ett ärende initieras hos Kriminalvården fram till dess det finns ett slutligt beslut.

I de fall Sverige är verkställande stat får det anses rimligt att införa ett skyndsamhetskrav för domstolarnas handläggning i de fall där Kriminalvårdens beslut i fråga om erkännande och verkställighet av en utländsk dom på frihetsberövande påföljd överklagas. Eftersom införande av ett skyndsamhetskrav för domstolarna grundar sig på en uttrycklig inter-

nationell förpliktelse är ett sådant krav i linje med de kriterier som Målutredningen ställer upp.

Sammanfattningsvis bör det införas ett skyndsamhetskrav för handläggningen hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna av ärenden om översändande av en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat. Vidare bör ett skyndsamhetskrav införas för de allmänna domstolarnas handläggning i de fall Kriminalvårdens beslut i fråga om erkännande och verkställighet av en utländsk dom på motsvarande påföljd har överklagats.

Utformningen av ett skyndsamhetskrav

Ett krav på skyndsamt handläggning kan utformas på olika sätt, antingen som ett allmänt utformat krav eller i form av en särskild angiven tidsfrist. När det gäller skyndsamhetskrav i domstolarna har frågan om utformning berörts av den ovan nämnda Målutredningen. Visserligen uttalar sig utredningen endast om handläggningen i domstol, men det finns inte anledning att utforma ett skyndsamhetskrav på olika sätt för Kriminalvårdens handläggning av ett ärende om översändande av en svensk dom och domstolens prövning när Kriminalvårdens beslut överklagas.

Enligt Målutredningen bör, när det konstateras att en måltyp har behov av extra skyndsamt, alltid den minst ingripande åtgärd som kan möta behovet användas. Bestämmelser om att en måltyp ska handläggas skyndsamt, dvs. med förtur, bör användas när det finns behov av att avgöra målen inom en tid av några få månader från det att förfarandet inleds i domstolen eller överklagandefristen går ut, medan tidsfrister bör användas när det finns behov av att ta upp målen till prövning inom en kortare tid, normalt högst en månad, från det att förfarandet inleds i domstolen eller överklagandefristen går ut och i de fall där det krävs enligt Sveriges internationella åtaganden. Det kan noteras att ett krav på skyndsamt handläggning med närmare bestämda tidsfrister är förbehållen lagstiftning där skyndsamhetskravet korresponderar med ett särskilt starkt skyddsintresse. Detta är inte aktuellt för de ärenden som det nu gäller. En förtur som innebär att ett avgörande kommer till stånd inom ett par månader får anses vara tillräckligt och i linje med den allmänna utgångspunkten om handläggningstiderna. Ett skyndsamhetskrav som är generellt utformat ger också domstolarna en rimlig möjlighet till prioritering mellan olika ärendetyper utan att hanteringen av andra angelägna ärendetyper påverkas negativt i nämnvärd utsträckning.

Skyndsamhetskravet bör således utformas som ett generellt krav i de fall det rör sig om ett översändande av en svensk dom till en annan medlemsstat. I de fall en utländsk dom ska erkännas och verkställas i Sverige bör ett motsvarande skyndsamhetskrav införas för de allmänna domstolarna, trots att en tidsfrist gäller för Kriminalvårdens handläggning. I det sistnämnda fallet skulle möjligen en uttrycklig tidsfrist kunna motiveras med hänsyn till att rambeslutet om verkställighet av frihetsberövande påföljder anger en frist om 90 dagar. Regeringen bedömer dock att ett allmänt formulerat skyndsamhetskrav bör vara tillräckligt även i dessa fall.

5.2.2 Frågor om delgivning och Kriminalvårdens skyldighet att kommunicera innan ett beslut fattas

Prop. 2019/20:89

Regeringens bedömning: Regler om undantag från 24 § andra stycket delgivningslagen i samband med att Kriminalvården inleder ett ärende om att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd bör inte införas. Det finns heller inget behov av ytterligare bestämmelser i lag som gör undantag från Kriminalvårdens allmänna skyldighet att inför ett beslut om att sända över en svensk dom underrätta den dömde om material av betydelse inför beslutet och ge honom eller henne tillfälle att yttra sig över materialet.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: För Kriminalvårdens handläggning och beslut i ärenden om att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd gäller förvaltningslagen (2017:900), vilket innebär att den lagens bestämmelser om bl.a. partsinsyn och kommunikation är tillämpliga (jfr prop. 2014/15:29 s. 77). I 25 § förvaltningslagen finns bestämmelser om en myndighets kommunikationsskyldighet. Innan Kriminalvården beslutar i ett ärende ska den dömde, om det inte är uppenbart obehövt, underrättas om allt material av betydelse för beslutet och ges tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet. Därutöver finns vissa undantag som dock inte är aktuella här. Myndigheten bestämmer själv hur underrättelsen ska göras och den får göras genom delgivning. Vidare följer det av 44 § att ett överklagande av ett beslut ska ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då den dömde fick del av beslutet genom myndigheten. Något formellt krav på delgivning ställs inte upp och om den dömde på annat sätt fått reda på innehållet i beslutet i dess helhet, genom en åtgärd av Kriminalvården, är förutsättningarna i nämnda bestämmelse uppfyllda (se prop. 2016/17:180 s. 265 f.). Förvaltningslagen tillämpas inte om det i annan lag eller förordning finns avvikande bestämmelser (4 §).

I delgivningslagen (2010:1932) finns bestämmelser om delgivning. Delgivning av en handling som inleder ett ärende får enligt 24 § andra stycket inte ske genom förenklad delgivning. Information om att förenklad delgivning kommer att användas i ärendet ska delges t.ex. genom vanlig delgivning enligt 16–18 §§ (25 § första stycket). Delgivningslagen är också subsidiär, dvs. om avvikande bestämmelser finns i annan lag eller förordning gäller de bestämmelserna (1 § andra stycket).

Enligt nuvarande praxis delger Kriminalvården den dömde dels en underrättelse om att myndigheten överväger att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till den dömdes hemland för att påföljden ska verkställas där, dels information om att förenklad delgivning kommer att användas i den fortsatta handläggningen av ärendet. Delgivningen syftar till att följa kravet på information om förenklad delgivning i delgivningslagen och kommunikationsskyldigheten i 25 § förvaltningslagen samt att se till att Kriminalvårdens beslut om att sända över domen enligt 2 kap. 4 § europeiska verkställighetslagen får laga kraft (jfr 44 § förvaltningslagen).

I de fall den dömde finns i Sverige, och särskilt när verkställigheten av den frihetsberövande påföljden pågår, innebär förvaltnings- eller delgivningslagens krav inte några större svårigheter. Den dömde kan enkelt underrättas om allt relevant material i ärendet i enlighet med 25 § förvaltningslagen samt delges Kriminalvårdens beslut. Om den dömde däremot är på fri fot och återvänder till sitt hemland, är det emellanåt avsevärt svårare för Kriminalvården att underrätta den dömde och delge meddelade beslut. I dessa fall kan det ofta ta lång tid innan nämnda åtgärder vidtagits. Kriminalvården anser sig enligt nuvarande praxis förhindrad att besluta om att sända över en svensk dom innan underrättelse och delgivning har skett.

En möjlighet att underlätta Kriminalvårdens handläggning i dessa ärenden är att införa bestämmelser om att ett ärende, trots bestämmelserna i 24 § andra stycket delgivningslagen, inleds genom att en handling delges genom förenklad delgivning (jfr 1 § andra stycket samma lag). Det skulle vara möjligt om det gick att ansluta delgivningsförfarandet till den tidigare domstolsprocessen, i vilken den dömde har informerats om att förenklad delgivning kommer att användas. Kännetecknande för de undantag från 24 § andra stycket delgivningslagen som finns är dock att informationen om förenklad delgivning delges den berörda personen av den myndighet som först handlägger ärendet, t.ex. av en åklagare under en pågående förundersökning eller av Kronofogdemyndigheten i ett ärende om betalningsföreläggande. När den fortsatta hanteringen sedan sker i tingsrätt efter det att åtal har väckts eller Kronofogdemyndigheten har överlämnat ärendet om betalningsföreläggande, får det anses vara motiverat att tingsrätten delger handlingar genom förenklad delgivning. Samma process pågår och av effektivitetsskäl vore det mindre lämpligt om tingsrätten i dessa fall på nytt var tvungen att delge information om att förenklad delgivning i fortsättningen kommer att användas.

I ett ärende om att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat är situationen annorlunda. När domen har fått laga kraft inleds en helt ny fas, dvs. det utdömda straffet ska verkställas. Det är inte fråga om att fortsätta förfarandet från en domstol, utan Kriminalvården får i detta sammanhang betraktas som första instans i en helt ny process. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att det är mindre lämpligt att införa en ordning som innebär att Kriminalvården i ett ärende av nu aktuellt slag kan inleda handläggningen av ärendet med förenklad delgivning, även om detta delgivningssätt använts under den föregående domstolsprocessen.

Som framgår ovan följer det av 25 § förvaltningslagen en kommunikationsskyldighet för Kriminalvården i nu aktuella ärenden. Enligt 4 § samma lag kan denna skyldighet frångås genom avvikande bestämmelser i annan lag eller författning. Skyldigheten att kommunicera relevanta handlingar med den berörda personen är en viktig förvaltningsrättslig princip och avsteg bör göras med försiktighet.

Bestämmelser om kommunikation finns i 2 kap 5 § europeiska verkställighetslagen. Om den dömde befinner sig i Sverige, ska Kriminalvården fråga den dömde om hans eller hennes inställning till att domen sänds över till den andra staten innan ett beslut fattas enligt 2 kap. 4 §. Denna skyldighet följer också av artikel 6.3 i rambeslutet. Några undantag från denna kommunikationsskyldighet finns inte och bör inte heller

införas. Om den dömde är på plats i Sverige, finns också goda förutsättningar för att inhämta hans eller hennes inställning. Annorlunda är det om den dömde har återvänt till sin hemstat. I dessa fall ställer inte rambeslutet upp några krav på att den dömdes inställning ska ha inhämtats innan en dom sänds över. Rambeslutet till och med förutsätter att någon kommunikation i vissa fall inte har kunnat ske (jfr artikel 6.3 och se ruta k, punkt 1, i intyget). I 2 kap. 5 § andra stycket europeiska verkställighetslagen sägs att den dömdes inställning bör inhämtas, om det är möjligt. Denna bestämmelse får anses vara ett undantag från kommunikationsskyldigheten i 25 § förvaltningslagen. Kriminalvården kan således i dessa fall besluta om att sända över domen till den dömdes hemstat utan att ha kommunicerat med den dömde. Denna möjlighet gäller i vart fall när den dömdes samtycke till översändande inte krävs för att översändande ska vara möjligt. En förutsättning bör dock vara att Kriminalvården i vart fall har försökt nå den dömde för att inhämta hans eller hennes inställning, t.ex. sökt den dömde på en uppgiven adress eller genom att använda sig av andra kontaktuppgifter som den dömde uppgett. Några ytterligare bestämmelser kan mot denna bakgrund inte anses behövas för att Kriminalvården ska kunna besluta om att sända över en dom utan ha kommunicerat med den dömde.

5.3 Ett snabbare översändande av den svenska domen

5.3.1 Kriminalvårdens beslut får laga kraft direkt vid samtycke från den dömde

Regeringens förslag: Kriminalvårdens beslut om att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat ska inte få överklagas om den dömde har samtyckt till att domen sänds över.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Ystads tingsrätt*, *Ångermanlands tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, godtar eller har inga invändningar mot promemorians förslag. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker dock förslaget och framför att det inte kan uteslutas att ett samtycke kan lämnas utan att den dömde är fullt medveten om följderna, exempelvis till följd av omständigheter hänförliga till den dömde personligen. Det kan också uppstå situationer då den dömde efter Kriminalvårdens beslut får kännedom om nya omständigheter och att dessa är ägnade att påverka ställningstagandet. Samfundet pekar också på att Kriminalvårdens praxis är att endast förordna offentligt biträde om det finns särskilda skäl i de fall där den dömde samtycker, vilket också talar mot att ta bort möjligheten till överklagande. Vidare framför samfundet att syftet att förkorta handläggningstiden under alla förhållanden kan uppnås genom förslaget om möjligheten till nöjdförklaring (se avsnitt 5.3.3) Även *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* avstyrker förslaget och framhåller att det är olämpligt att kunna avstå från den grundläggande rättigheten att överklaga och ha tillgång till domstolsprövning i

gränsöverskridande situationer. *Göta hovrätt* framför samma invändning och även *Örebro tingsrätt* pekar på att det kan vara problematiskt att inskränka rätten att överklaga. *Riksdagens ombudsmän* och *Stockholms tingsrätt* framhåller vikten av att korrekt information till den dömde blir större om möjligheten till överklagande tas bort.

Skälen för regeringens förslag: Innan Kriminalvården enligt 2 kap. 4 § europeiska verkställighetslagen beslutar om att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat, kan den dömde samtycka till översändandet. Bestämmelser om detta finns i 2 kap. 5 §. Om den dömde befinner sig i Sverige, ska han eller hon alltid tillfrågas om sin inställning till ett översändande och upplysas om innebörden av ett samtycke (första stycket). Det den dömde ska upplysas om är främst att specialitetsprincipen inte gäller, dvs. att den dömde kan lagföras eller straffas för andra gärningar än de som omfattas av den aktuella domen och som har begåtts före överförandet av den dömde till den andra medlemsstaten (prop. 2014/15:29 s. 78). I det fall den dömde finns i den verkställande staten, ska han eller hon tillfrågas om sin inställning, om det är möjligt (andra stycket). Av samma paragraf framgår att i vissa fall kan den andra statens behöriga myndighet behöva bistå med att inhämta ett samtycke från den dömde. En återkallelse av samtycket ska beaktas om det görs innan Kriminalvårdens beslut om att sända över domen har fått laga kraft (tredje stycket), vilket är tre veckor efter det att den dömde tagit del av beslutet (44 § förvaltningslagen). Det gäller även om den dömde har samtyckt till att domen sänds över.

Enligt 4 kap. 9 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder (europeiska arresteringsorderlagen) ska den eftersökte tillfrågas om han eller hon samtycker till ett överlämnande. Den eftersökte ska också upplysas om innebörden av ett samtycke. En återkallelse av ett samtycke ska beaktas om den görs innan rätten har meddelat beslut i fråga om överlämnande. Samtycket ska föreligga när rätten meddelar sitt beslut (prop. 2003/04:7 s. 197). Om den eftersökte har samtyckt till att överlämnas, får rättens beslut inte överklagas enligt 5 kap. 9 §. Detta innebär att beslutet om överlämnande får laga kraft omedelbart och kan verkställas omgående (prop. 2003/04:7 s. 102). Motsvarande ordning gäller i huvudsak enligt 3 kap. 5 § och 4 kap. 9 § lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder (nordiska arresteringsorderlagen). En skillnad är att åklagaren kan besluta om överlämnande vid samtycke.

Det kan konstateras att den ordning som gäller enligt europeiska arresteringsorderlagen och nordiska arresteringsorderlagen leder till en snabbare process i de fall den eftersökte samtycker till ett överlämnande. Om en motsvarande ordning införs i europeiska verkställighetslagen bör det också leda till en snabbare hantering. Ett samtycke från den dömde till att en svensk dom sänds över till en annan medlemsstat för att den utdömda påföljden ska verkställas där, får anses vara en stark indikation på att den sociala återanpassningen främjas av ett översändande och detta i högre grad ju snabbare verkställigheten fortsätter eller påbörjas i den andra staten. En skillnad i förhållande till europeiska arresteringsorderlagen, men inte nordiska arresteringsorderlagen, är att det enligt europeiska verkställighetslagen är en myndighet, dvs. Kriminalvården, och inte en domstol, som kommer att som första och enda instans pröva om en dom ska

sändas över för erkännande och verkställighet. Vid ett samtycke och utan möjlighet till ett överklagande skulle en domstolsprövning inte längre kunna bli aktuell. En annan skillnad är att ett samtycke till att specialitetsprincipen inte ska tillämpas kan återkallas fram till dess att Kriminalvården fattar sitt beslut och inte fram till dess beslutet har verkställts (jfr 4 kap. 9 § andra stycket europeiska arresteringsorderlagen).

Regeringen bedömer till skillnad från bl.a. *Sveriges advokatsamfund* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* att dessa skillnader inte utgör skäl mot att i europeiska verkställighetslagen införa ett överklagandeförbud vid samtycke från den dömde.

För det första kan det påpekas att rätten till överklagande av denna typ av beslut inte kan anses vara ovillkorlig. Rambeslutet om verkställighet av frihetsberövande påföljder innehåller inte några regler om att beslut om att sända över en dom på frihetsberövande påföljd ska kunna överklagas. Som jämförelse kan det konstateras att ett överlämnande med stöd av en europeisk eller nordisk arresteringsorder bl.a. kan avse straffverkställighet och att ett samtycke till att överlämnas innebär att ett överklagande inte är möjligt. Enligt praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna utgör prövningen av en europeisk arresteringsorder inte en prövning av en persons civila rättigheter eller skyldigheter eller anklagelser för brott enligt art. 6 i Europakonventionen (*Monedero Angora v. Spain*, 41138/05). Denna slutsats bör i princip göra sig gällande också i förhållande till den nu aktuella prövningen. Eftersom rambeslutet inte heller uppställer något krav på domstolsprövning (jfr artikel 2.1) bedömer regeringen att endast det faktum att Kriminalvårdens beslut om att sända över en dom för erkännande och verkställighet inte kommer att kunna överklagas i de fall den dömde samtycker, inte i sig medför att en sådan ordning framstår som olämplig. Däremot understryker en sådan ordning vikten av att en hög nivå av rättssäkerhet upprätthålls när ett samtycke inhämtas.

För det andra kan det konstateras att det i de flesta fall av samtycke kommer att stå klart att den dömde har goda skäl att acceptera att en dom sänds över för erkännande och verkställighet för att personen därigenom ska kunna avtjäna straffet i det land som han eller hon har en naturlig koppling till. Den bedömning som Kriminalvården ska göra blir då enkel och det torde i de flesta fall vara enkelt att förvissa sig om att den dömde förstått konsekvenserna av ett samtycke. Att möjligheten till överklagande vid samtycke tas bort, försätter inte den dömde i en sämre position utan ger tvärtom honom eller henne en större möjlighet att aktivt påskynda verkställigheten av domen. Regeringen bedömer inte heller, till skillnad från Sveriges advokatsamfund, att enbart regler om nöjdförklaring påskyndar hanteringen i tillräcklig utsträckning. För att uppnå så god effektivitet som möjligt bör samtliga delar av processen ses över, såväl i tiden före som efter Kriminalvårdens beslut om översändande.

Som framhålls ovan anser regeringen, i likhet med vad flera av remissinstanserna, bl.a. *Riksdagens ombudsmän* och *Stockholms tingsrätt*, påpekar, att bl.a. inskränkningar i möjligheten till överklagande inte bör genomföras utan att tillräckliga rättssäkerhetsgarantier samtidigt säkerställs.

Den dömde kommer enligt 2 kap. 5 § första stycket att upplysas om vad samtycket medför för konsekvenser, bl.a. att Kriminalvårdens beslut inte

kan överklagas, men även att ett samtycke till att avstå från skyddet enligt specialitetsprincipen kan återkallas endast fram till dess myndigheten meddelar sitt beslut. Enligt Kriminalvårdens nuvarande praxis förordnas offentligt biträde i fall där den dömde samtycker till ett överförande endast om det finns särskilda skäl, exempelvis om det finns brister i fängelseförhållandena i det aktuella landet. Regeringen bedömer till skillnad från *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* att det inte regelmässigt finns behov att förordna offentligt biträde i samtliga fall där den dömde samtycker. I enlighet med vad som gäller idag ska offentligt biträde förordnas för den dömde om det inte kan antas att behov saknas. Omständigheter kopplade till förhållandena i den andra medlemsstaten eller till den dömde personligen kan medföra att behov får anses föreligga (prop. 2014/15:29 s. 206 och artikel 6.3 i rambeslutet). Det kan också påpekas att enligt 2 kap. 5 § första stycket europeiska verkställighetsförordningen ska den som tar emot ett samtycke förvissa sig om att den dömde har lämnat samtycket med vetskap om dess innebörd. Även om den dömde således i vissa fall inte kommer att vara biträdd av ett offentligt biträde säkerställs därmed att den dömde ges möjlighet att lämna sitt samtycke först efter att ha fått relevant information. Det ska dock noteras att förslaget inte innebär någon skillnad i de fall där Kriminalvården i ett ärende avslår ett översändande av en dom trots att den dömde har samtyckt. I dessa fall kvarstår möjligheten till överklagande.

Sammantaget bör Kriminalvårdens beslut om att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat inte få överklagas om den dömde har samtyckt till ett översändande. En konsekvens av detta bör då bli att en återkallelse av samtycket endast ska beaktas om den görs innan Kriminalvården fattat sitt beslut. (jfr 4 kap. 9 § andra stycket europeiska arresteringsorderlagen). Detta behöver dock inte regleras uttryckligen i lag. De justeringar och tillägg som föreslås ovan beträffande frågan om att Kriminalvårdens beslut inte får överklagas vid ett samtycke föranleder vissa lagtekniska justeringar, bl.a. att nuvarande forumbestämmelser i 4 kap. 2 § placeras i en ny paragraf.

5.3.2 Översändande av domen

Regeringens förslag: Kriminalvården ska sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet när myndighetens beslut har fått laga kraft. En dom får sändas över även om Kriminalvårdens beslut inte har fått laga kraft, om

1. den dömde befinner sig i den andra medlemsstaten och inte har kunnat tillfrågas om sin inställning till ett överförande, eller
2. det annars finns särskilda skäl.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller har inte några invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 2 kap. 10 § europeiska verkställighetsförordningen ska Kriminalvården sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat när myndighetens

beslut om översändande har fått laga kraft. Enligt samma bestämmelse kan det ske vid en tidigare tidpunkt om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan vara att undvika att mindre än sex månader av påföljden återstår att avtjäna när den andra statens behöriga myndighet mottar den svenska domen (se prop. 2014/15:29 s. 80, jfr även artikel 9.1 h i rambeslutet). Ett annat skäl kan vara att undvika tillämpningen av den andra statens preskriptionsregler (jfr artikel 9.1 e).

I avsnitt 5.2.2 görs bedömningen att 2 kap. 5 § andra stycket europeiska verkställighetslagen utgör ett undantag från den allmänna kommunikationsskyldighet som föreskrivs i 25 § förvaltningslagen. Detta får anses innebära att Kriminalvården inte i varje enskilt fall, innan myndigheten beslutar i frågan, behöver inhämta den dömdes inställning till att sända över en svensk dom till en annan medlemsstat om han eller hon finns i den staten. I dessa situationer kommer dock den dömde inte att vara medveten om att ett beslut har fattats och någon överklagandefrist kommer inte heller att börja löpa eftersom den dömde inte har delgetts information om att förenklad delgivning kommer att användas i den fortsatta handläggningen av ärendet. Detta skulle kunna tala för att inte tillämpa undantagsregeln i 2 kap. 5 § andra stycket europeiska verkställighetslagen.

Om det ska krävas att Kriminalvårdens beslut alltid ska ha fått laga kraft innan beslutet sänds över till den andra medlemsstaten, fyller emellertid sistnämnda bestämmelse inte någon egentlig funktion. Då kan Kriminalvården lika gärna uppfylla sin kommunikationsskyldighet om att myndigheten avser att besluta om översändande av en dom samt i anslutning till det informera den dömde om förenklad delgivning. Risken är dock – som Kriminalvården påpekar – att det kan ta lång tid innan den dömde över huvud taget underrättas om myndighetens avsikter. För att det ska vara någon poäng med att använda sig av det undantag som föreskrivs i 2 kap. 5 § andra stycket bör Kriminalvården kunna sända över domen även om myndighetens beslut inte har fått laga kraft när den dömde befinner sig i den andra medlemsstaten och inte har kunnat tillfrågas om sin inställning till ett översändande. En uttrycklig bestämmelse om detta bör införas.

Ett problem är dock att Kriminalvårdens beslut om att sända över domen i något skede måste få laga kraft, vilket bör ske innan Kriminalvårdens möjlighet att upphäva sitt eget beslut enligt 2 kap. 8 § europeiska verkställighetslagen löper ut. Om myndigheten sänder över domen med stöd av den nu föreslagna bestämmelsen, kommer den dömde inte att delges beslutet med stöd av bestämmelserna om förenklad delgivning och någon överklagandefrist kan inte börja löpa.

Enligt 2 kap. 7 § europeiska verkställighetsförordningen ska den dömde underrättas om Kriminalvårdens beslut i enlighet med bilaga II till rambeslutet. Denna skyldighet att underrätta den dömde följer av artikel 6.4 i rambeslutet. Om den dömde finns i den verkställande staten, ska Kriminalvården informera den behöriga myndigheten i den verkställande staten om detta förhållande. Den behöriga myndigheten i den staten är sedan i sin tur skyldig att underrätta den dömde. Med stöd av nämnda bestämmelse i rambeslutet bör Kriminalvården kunna se till att den dömde underrättas om myndighetens beslut och få överklagandefristen att börja löpa. I intyget (ruta k) ska Kriminalvården ange att den dömda personen inte har kunnat höras eftersom han eller hon befinner sig i den verkställande staten. Kriminalvården kan därutöver i intyget (ruta l) ange andra relevanta

omständigheter i ärendet, bl.a. att Kriminalvårdens beslut om att sända över domen och intyget bör bifogas underrättelsen enligt bilaga II i rambeslutet. Vidare bör Kriminalvården i intyget (ruta 1) kunna begära att få besked om när den dömde har tagit del av underrättelsen och bifogat beslut. Vid denna tidpunkt får fristen enligt 44 § förvaltningslagen anses börja löpa och om något överklagande inte har getts in till Kriminalvården inom tre veckor får myndighetens beslut laga kraft.

Sammanfattningsvis bör det vara möjligt att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet, även om Kriminalvårdens beslut enligt 2 kap. 4 § inte har fått laga kraft. Detta bör kunna ske om den dömde befinner sig i den andra medlemsstaten och inte har kunnat tillfrågas om sin inställning till ett överförande. Det bör även, i likhet med vad som gäller i dag, kunna ske om det annars finns särskilda skäl. Den situationen regleras i dag i europeiska verkställighetsförordningen (2 kap. 10 §). Bestämmelsen bör lämpligen tas in i lag i stället för förordning.

5.3.3 Förklaring om att avstå från att överklaga eller fullfölja överklagande av Kriminalvårdens beslut om att sända över en dom

Regeringens förslag: Den dömde ska kunna lämna en förklaring om att han eller hon avstår från att överklaga Kriminalvårdens beslut om att sända över en dom på frihetsberövande påföljd för erkännande och verkställighet i en annan medlemsstat eller från att fullfölja ett överklagande av ett sådant beslut.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för promemorians förslag: Enligt både den europeiska och den nordiska arresteringsorderlagen kan den eftersökte efter rättens beslut om överlämnande lämna en s.k. förklaring som innebär att den eftersökte avstår från att överklaga beslutet om överlämnande och medger att beslutet får verkställas (6 kap. 4 § europeiska arresteringsorderlagen och 5 kap. 3 § nordiska arresteringsorderlagen). Verkställighet får i så fall ske trots att beslutet inte har fått laga kraft. I lagarna hänvisas till vissa bestämmelser i strafftidslagen (2018:1251) som avser den ordning i vilken en förklaring ska avgis. En förklaring ger den eftersökte möjligheten att påverka sin situation och att påskynda verkställigheten av domstolens beslut om överlämnande. Till skillnad från när den dömde samtycker till ett överlämnande innan domstolen beslutat om överlämnande omfattar en förklaring efter beslutet inte ett avstående från specialitetsprincipen utan innebär enbart att den eftersökte godkänner att beslutet får verkställas.

Eftersom europeiska verkställighetslagen syftar till att främja den dömdes sociala återanpassning, talar starka skäl för att han eller hon bör kunna påskynda processen även efter det att Kriminalvården har beslutat att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd. Intresset av att snabba på ett översändande blir särskilt påtagligt i de fall den återstående tiden för avtjänande av påföljden närmar sig sex månader. Genom en snabbare process kan möjligheten för den andra medlemsstaten att

tillämpa en vägransgrund i rambeslutet undvikas. Samtidigt torde en påskyndad process vara till fördel för den dömda i de fall han eller hon efter Kriminalvårdens beslut har ändrat inställning och vill att domen sänds över. Verkställigheten i den andra staten kommer då i enlighet med den dömdes önskemål att kunna påbörjas tidigare. Sammantaget bör därför den dömda ges möjlighet att påskynda processen även efter Kriminalvårdens beslut om att sända över den svenska domen.

Ett sätt att uppnå detta syfte är att införa bestämmelser i europeiska verkställighetslagen om en förklaring motsvarande dem som finns i europeiska eller nordiska arresteringsorderlagen. En annan möjlighet är att göra det möjligt att samtycka till ett översändande även efter Kriminalvårdens beslut, men innan beslutet har fått laga kraft.

Sedan den 1 april 2019 gäller en ny strafftidslag. Genom den nya strafftidslagen moderniseras och förtydligas bl.a. bestämmelserna om nöjdförklaring. Förändringarna syftar i huvudsak till att den dömda, innan han eller hon lämnar en nöjdförklaring, ska förstå vad en nöjdförklaring innebär och vilka konsekvenser den får för honom eller henne samt att högre krav ska ställas på den information som ska lämnas vid en nöjdförklaring (prop. 2017/18:250 s. 86 f.) De ändringar som görs genom den nya strafftidslagen föreslås också, med någon justering, gälla för en förklaring enligt europeiska och nordiska arresteringsorderlagarna (prop. 2017/18:350 s. 90 f.).

När det gäller en förklaring enligt t.ex. 6 kap. 4 § europeiska arresteringsorderlagen hänvisas till 11 § andra stycket samt 12 § och 13 § första stycket strafftidslagen. Av 11 § andra stycket framgår till vem den dömda kan lämna en nöjdförklaring, beroende av om den dömda är frihetsberövad eller på fri fot vid tidpunkten för förklaringen. I 12 § föreskrivs ett flertal formkrav för att nöjdförklaringen ska bli gällande. Enligt första stycket får en nöjdförklaring inte tas emot utan att både den som tar emot förklaringen och den dömda har tillgång till dom, beslut eller domsbevis. Om den dömda är frihetsberövad, krävs att han eller hon har haft betänketid efter det att domen avkunnades för honom eller henne eller på annat sätt i sin helhet delgavs den dömda. Den dömda ska också om möjligt kunna samråda med sin försvarare under betänketiden. Enligt andra stycket ska den som tar emot nöjdförklaringen på lämpligt sätt klargöra innebörden och verkan av en förklaring innan en sådan förklaring lämnas. Enligt tredje stycket krävs att nöjdförklaringen lämnas inför ett vittne och att den dokumenteras. Av 13 § första stycket följer att en förklaring inte får återtas.

I europeiska verkställighetslagen finns bestämmelser om inhämtande av samtycke till att en svensk dom på frihetsberövande påföljd sänds över till en annan medlemsstat. Enligt 2 kap. 5 § ska den dömda upplysas om innebörden av ett samtycke, vilket för närvarande främst avser ett avstående från specialitetsprincipen samt – i enlighet med vad som föreslås ovan – att Kriminalvårdens beslut får laga kraft direkt och möjligheten att överklaga beslutet fråntas den dömda. I europeiska verkställighetsförordningen finns även bestämmelser om att den dömdes inställning ska dokumenteras (2 kap. 4 § andra stycket) och att den som tar emot ett samtycke ska förvissa sig om att den dömda förstår innebörden av ett samtycke (2 kap. 5 § första stycket).

Ett samtycke till ett översändande enligt 2 kap. 5 § europeiska verkställighetslagen innebär att den dömda avstår från

specialitetsprincipen. När det nu föreslås att den dömde ska kunna påskynda processen framstår det som lämpligt att göra samma åtskillnad mellan tidpunkten före och efter Kriminalvårdens beslut som i europeiska arresteringsorderlagen, dvs. att den dömdes möjlighet att påskynda processen efter Kriminalvårdens beslut endast ska ta sikte på frågan om verkställigheten av beslutet. Därmed undviks risken att den dömde avstår från att samtycka eftersom skyddet enligt specialitetsprincipen upphör, trots att den dömde i och för sig inte har något emot att verkställigheten av domen sker i den andra staten. I sammanhanget kan det också konstateras att Kriminalvården redan i dag tillämpar bestämmelserna om förklaring när det gäller de europeiska och nordiska arresteringsorderlagarna och därmed är väl bekanta med dessa regler. Den lösning som valts i dessa två lagar bör därför också väljas i detta sammanhang.

Sammanfattningsvis föreslås att den dömde efter det att Kriminalvården har meddelat beslut om att sända över en dom ska kunna lämna en förklaring om att han eller hon avstår från att överklaga eller avstår från att fullfölja ett överklagande. Vidare bör bestämmelsen hänvisa till vissa bestämmelser i strafftidslagen om till vem en förklaring kan lämnas, formkrav och effekterna av en förklaring. Beträffande det sistnämnda kan det påpekas att i de fall förklaringen lämnas efter det att ett beslut om över-sändande har överklagats av den dömde, innebär förklaringen att Kriminalvårdens beslut att sända över domen får laga kraft till följd av att det inte finns något överklagande att pröva (se prop. 2017/18:250 s. 177).

6 Tillhandahållande av information om vissa internationella överenskommelser

Regeringens förslag: Regeringen ska inte längre tillkännage i Svensk författningssamling vilka internationella överenskommelser som avses i lagen om utlämning för brott eller lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller har inte några invändningar mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag

Bakgrund

Lagen (1957:668) om utlämning för brott (utlämningslagen) tillämpas när en person begärs utlämnad från Sverige till en utomnordisk stat. Lagen är tillkommen i nära anslutning till det arbete inom Europarådet som ledde fram till 1957 års europeiska utlämningskonvention (SÖ 1959:65) och bygger i allt väsentligt på den konventionen. Det finns dock även flera andra internationella avtal och konventioner vars folkrättsliga förpliktelser lagen avser att uppfylla och som påverkar dess tillämpning. Utlämningslagen innehåller flera hänvisningar till dessa överenskommelser (se t.ex. 6 § tredje stycket). Det preciseras dock inte vilka de är. I stället anges att

regeringen tillkännager de överenskommelser som avses i lagen (27 §). Det skedde senast genom tillkännagivande (2005:638) av överenskommelser som avses i lagen (1957:668) om utlämning för brott (tillkännagivandet till utlämningslagen).

I lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål (lagen om internationell rättslig hjälp) finns bestämmelser om när och hur svenska åklagare och domstolar kan bistå utländska myndigheter – och själva begära rättslig hjälp – i samband med en förundersökning eller rättegång i brottmål. Även i denna lag hänvisas i flera bestämmelser till internationella överenskommelser utan att det närmare preciseras vilka dessa är (se t.ex. 2 kap. 3 §). På motsvarande sätt som i utlämningslagen anges att regeringen tillkännager de överenskommelser som avses i lagen (5 kap. 13 §), vilket senast skedde genom tillkännagivande (2012:605) av överenskommelser som avses i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål (tillkännagivandet till lagen om internationell rättslig hjälp).

När bestämmelserna om att regeringen tillkännager information om relevanta överenskommelser infördes i de nu aktuella lagarna angavs inga uttryckliga skäl för det (prop. 1999/2000:61 och prop. 2000/01:83). Bakgrunden var emellertid den lagstiftningsteknik som användes i t.ex. lagen om internationell rättslig hjälp. I stället för att i lagen införa en detaljerad reglering som i alla delar överensstämmer med de internationella överenskommelser som lagen avser att omhänderta, hänvisas i vissa bestämmelser till en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. På så sätt kan dessa bestämmelser tillämpas i överensstämmelse med en specifik internationell överenskommelse. Bedömningen var då att tillkännagivanden i Svensk författningssamling utgjorde det lämpligaste sättet att tillhandahålla sådan information.

Tillkännagivanden är inte rättsregler, utan används när det finns behov av att informera en större krets om faktiska förhållanden i en viss fråga. Att regeringen genom tillkännagivanden i Svensk författningssamling tillhandahåller information som är av betydelse för tillämpningen av en viss författning som gäller straffrättsligt samarbete är en ordning som har tillämpats vid ett flertal tillfällen sedan en lång tid tillbaka (se t.ex. tillkännagivande [1992:6] av överenskommelser som avses i 1 § i lagen [1991:435] med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet och tillkännagivande [1980:926] av främmande staters anslutning till vissa av Sverige biträdde konventioner angående inbördes rättshjälp, m.m.).

Vid tillämpningen av utlämningslagen och lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål krävs således kunskap om förekomsten av och innehållet i ett stort antal internationella överenskommelser. Det bör därför kunna krävas att det finns lättillgänglig och aktuell information om dessa överenskommelser. Frågan är dock om denna information via tillkännagivande i Svensk författningssamling tillhandahålls på det lämpligaste sättet.

Behov av ett uppdaterat regelverk

Sedan nu aktuella bestämmelser infördes har det skett flera förändringar av betydelse för frågan om hur regeringen bäst tillhandahåller information om relevanta internationella överenskommelser. För det första har antalet

överenskommelser ökat markant. Exempelvis fanns det vid tidpunkten för det första tillkännagivandet till lagen om internationell rättslig hjälp (SFS 2000:723) nio relevanta överenskommelser, medan det i dag finns närmare 30. Det innebär att tillkännagivandena till framför allt den lagen har blivit mycket omfattande och således inte längre utgörs av sådana kortare meddelanden som ett tillkännagivande är tänkt att vara (se t.ex. 29 § andra stycket författningssamlingsförordningen [1976:725]). För det andra har i princip alla tillgång till internet i dag, vilket skapat nya möjligheter att på ett effektivt sätt tillhandahålla uppdaterad och utförlig information till praktiker och allmänheten.

För att syftet med tillkännagivandena ska uppfyllas, behöver tillämpare m.fl. kunna förlita sig på att de innehåller korrekt och uttömmande information. Det kan dock konstateras att den information som lämnas i tillkännagivandena i fråga varken är – eller fullt ut kan bli – fullständig.

I tillkännagivandet till utlämningslagen saknas t.ex. uppgifter om vilka internationella överenskommelser som avses i vissa av de bestämmelser som indikerar att tillämpningen är beroende av förekomsten av och innehållet i en internationell överenskommelse (se 9 § tredje stycket, 10 § tredje stycket och 20 § första stycket). Inte heller tillkännagivandet till lagen om internationell rättslig hjälp är uttömmande. Exempelvis anges i den del som avser 2 kap. 14 § tredje stycket att det finns ett antal internationella överenskommelser som är relevanta vid tillämpningen av 2 kap. 14 § andra stycket 1 (avslagsgrunden angående politiska brott). Att innehållet i internationella överenskommelser även kan påverka tillämpningen av avslagsgrunden i andra stycket 4 i samma paragraf anges däremot inte.

I tillkännagivandena hänvisas till specifika artiklar i relevanta överenskommelser. Dessa hänvisningar ger i vissa fall inte någon närmare vägledning för tillämparen, eftersom den relevanta informationen inte finns i den angivna artikeln utan i en särskild förklaring som staten i fråga har avgett (se t.ex. hänvisningen till artikel 24 i den europeiska konventionen från 1959 om inbördes rättshjälp i brottmål i tillkännagivandet till lagen om internationell rättslig hjälp såvitt avser 2 kap. 3 §). Information om vilka förklaringar en stat har avgett finns inte i själva överenskommelsen, utan på webbplatsen hos det relevanta internationella organet, t.ex. Europarådet eller FN.

Tilkännagivandena kan även på andra sätt ge intryck av att vara uttömmande utan att så är fallet. I tillkännagivandet till lagen om internationell rättslig hjälp hänvisas till internationella överenskommelser som avses i 5 kap. 1 § (angående regler om användningsbegränsningar). I uppräknningen av relevanta överenskommelser finns inte ovan nämnda konvention från 1959 med, eftersom den inte innehåller några uttryckliga regler om användningsbegränsningar. Genom reservationer eller förklaringar som vissa stater avgett i förhållande till den konventionen, gäller dock ibland begränsningar för användningen av den information som lämnas över efter en ansökan om rättslig hjälp som gjorts med stöd av konventionen. Dessa reservationer eller förklaringar nämns – av förklarliga skäl – inte i tillkännagivandet, men den svenska tillämparen måste ändå respektera dem.

Det kan också framhållas att tillkännagivandena till de aktuella lagarna blir inaktuella så snart en ny relevant internationell överenskommelse

träder i kraft eller ratificeras och att uppdatering inte alltid görs i direkt anslutning till ikraftträdandet eller ratifikationen.

Ett tillkännagivande har således sina begränsningar och ger inte tillämparen all information som han eller hon behöver. I de flesta fall bör tillämparen även titta närmare på relevanta bestämmelser i överenskommelsen i fråga, men också söka upp den aktuella organisationens webbplats för att få information om vilka stater som tillträtt överenskommelsen och kontrollera om en stat har avgett någon förklaring av betydelse för tillämpningen av de svenska bestämmelserna. Ett tillkännagivande ger alltså ofta inte hela bilden och att enbart förlita sig på ett tillkännagivande kan i värsta fall leda till en felaktig tillämpning av en specifik bestämmelse.

Numera har regeringen goda möjligheter att i annan form än genom tillkännagivanden i Svensk författningssamling informera om de internationella överenskommelser som avses i de aktuella lagarna och andra aspekter av betydelse för tillämpningen av dessa lagar. Mot denna bakgrund och på grund av de brister som redogörs för ovan, bör det övervägas andra sätt att tillhandahålla informationen i fråga. I dag, när domstolar, andra myndigheter och aktörer samt de allra flesta enskilda har tillgång till internet, framstår det som lämpligare att göra relevant information tillgänglig på Regeringskansliets webbplats. På så sätt kan informationen lätt uppdateras och hållas aktuell. Vidare kan betydligt mer information lämnas via internet än i ett tillkännagivande, bland annat genom länkar till andra webbplatser. En läsare skulle alltså från Regeringskansliets webbplats kunna hänvisas till överenskommelsen (på svenska och i originalspråk) samt, i förekommande fall, till en webbplats tillhörande den organisation som ansvarar för en överenskommelse och därigenom få tillgång till ytterligare information om överenskommelsen, t.ex. andra staters reservationer och förklaringar.

Sammantaget kan tillkännagivande i Svensk författningssamling inte längre anses vara det bästa sättet att snabbt och effektivt tillhandahålla korrekt och uttömmande information om de internationella överenskommelser som avses i utlämningslagen och lagen om internationell rättslig hjälp. Informationen bör i stället göras tillgänglig på Regeringskansliets webbplats. Bestämmelserna i respektive lag om att regeringen tillkännager de överenskommelser som avses bör därför upphöra att gälla och tillkännagivandena i fråga utgå.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: De föreslagna bestämmelserna ska träda i kraft den 1 juli 2020.

De nya reglerna ska inte tillämpas i ärenden där Kriminalvården meddelat beslut före tiden för ikraftträdandet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: De ändringar som föreslås i europeiska verkställighetslagen bör träda i kraft så snart som möjligt. Det bör kunna ske den 1 juli 2020. Detsamma gäller de föreslagna ändringarna i lagen om internationell rättslig hjälp och utlämningslagen.

Eftersom det föreslås att möjligheten till överklagande ska tas bort i fall där den dömde samtycker bör, för att några oklarheter inte ska behöva uppstå, de äldre bestämmelserna tillämpas på sådana ärenden där Kriminalvården meddelat beslut om översändande innan den nya lagen trätt i kraft. Detta innebär att möjligheten till överklagande i ett sådant fall finns kvar för den dömde även om denne samtycker till översändandet och att beslutet vinner laga kraft först när tiden för överklagande gått ut. Inga övergångsbestämmelser behöver införas avseende de föreslagna ändringarna i lagen om internationell rättslig hjälp eller i utlämningslagen.

8 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning: De föreslagna ändringarna bedöms inte innebära några kostnadsökningar för de berörda myndigheterna.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: De föreslagna ändringarna med bl.a. ett krav på skyndsamt handläggning av ärenden enligt europeiska verkställighetslagen kommer inte att medföra några nya arbetsuppgifter för Kriminalvården eller domstolarna. Skyndsamtetskravet kommer dock att innebära att frågor om översändande av domar för erkännande och verkställighet måste prioriteras högre än vad som generellt är fallet i dag.

Kriminalvården handlägger i snitt ca 150 ärenden per år. Av dessa blir mellan 20 och 25 ärenden per år föremål för en överprövning i domstol. Med hänsyn till den begränsade mängd ärenden som omfattas av kravet på skyndsamt handläggning kan detta krav inte antas medföra några beaktansvärda kostnadsökningar för Kriminalvården eller domstolarna. Förslagen innebär inte att mängden ärenden ökar utan innebär endast vissa ändringar i fråga om hur ärendena handläggs. Mot denna bakgrund bedöms inte domstolarnas hantering av andra mål och ärenden påverkas i nämnvärd omfattning. Inte heller kostnaderna för offentliga biträden förväntas öka till följd av förslagen. Vissa ändringar medför att handläggningen underlättas för främst Kriminalvården, t.ex. att myndighetens beslut får laga kraft direkt vid den dömdes samtycke och att en dom i vissa fall kan sändas över trots att beslutet inte fått laga kraft. Ett skyndsamtetskrav torde även i viss mån medföra en effektivare användning av de befintliga lokalerna. Även om Kriminalvårdens fasta kostnader för anstalterna i stort är desamma oavsett beläggning så torde frigörandet av ytterligare anstaltsplatser innebära en något större flexibilitet i systemet, vilket möjliggör en bättre användning av lokalbeståndet. För varje dömd person som överförs till en annan medlemsstat för att verkställa en svensk dom på frihetsberövande på följd minskar behovet av ytterligare häktes-

och anstaltsplatser. Sammantaget görs bedömningen att de föreslagna lagändringarna i den europeiska verkställighetslagen bör kunna hanteras inom ramen för befintliga budgetramar hos Kriminalvården respektive de allmänna domstolarna.

Inte heller de ändringar som föreslås i lagen om internationell rättslig hjälp eller utlämningslagen bedöms få några budgetära konsekvenser. De bedöms däremot leda till positiva effekter för rättstillämpare och allmänheten eftersom information om relevanta internationella överenskommelser kommer att bli mer lättillgänglig och fullständig.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.

2 kap.

4 § Kriminalvården prövar om de förutsättningar som gäller enligt lagen är uppfyllda och beslutar om en dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat för att där erkännas och verkställas.

Prövningen ska göras skyndsamt.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att Kriminalvården är behörig myndighet att pröva om de förutsättningar som gäller enligt lagen är uppfyllda och att besluta om att sända över en svensk dom på frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat för att där erkännas och verkställas. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.1.

I ett nytt *andra stycke* anges att prövningen enligt första stycket ska göras skyndsamt. Det innebär att ärendena ska hanteras med förtur hos Kriminalvården. En rimlig målsättning för handläggningstiden från det att ett ärende initieras hos Kriminalvården fram till dess det finns ett slutligt beslut, vilket inkluderar en överprövning i domstol, är tre till fem månader. I normalfallet ska handläggningen hos Kriminalvården inte behöva ta mer än några månader. I de fall där den dömde har samtyckt till att en svensk dom sänds över, ska hanteringen kunna göras något snabbare än så. Av flera orsaker kan handläggningstiden av ett ärende komma att variera. Så kan exempelvis vara fallet när den andra statens agerande medför att den svenska hanteringen av ett ärende tar längre tid.

5 § Om den dömde befinner sig i Sverige, ska Kriminalvården, innan beslut fattas enligt 4 §, fråga den dömde om hans eller hennes inställning till att domen sänds över till den andra medlemsstaten. Den dömde ska upplysas om innebörden av att ett samtycke lämnas.

Om den dömde befinner sig i den andra medlemsstaten, bör han eller hon om möjligt tillfrågas enligt första stycket. Om den dömdes samtycke krävs enligt 3 §,

ska Kriminalvården hos den andra statens behöriga myndighet begära hjälp med att inhämta ett sådant samtycke.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att inhämta den dömdes inställning till att en svensk dom sänds över till en annan medlemsstat samt om att den dömda ska upplysas om innebörden av ett samtycke till att domen sänds över. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.1.

Den hittillsvarande bestämmelsen i *tredje stycket* om att en återkallelse av ett samtycke ska beaktas fram till dess Kriminalvårdens beslut om att sända över en dom fått laga kraft utgår, eftersom ett samtycke medför att myndighetens beslut får laga kraft direkt (se kommentaren till 4 kap. 2 §).

6 § När ett beslut enligt 4 § har fått laga kraft, ska Kriminalvården sända över domen till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten. Domen får inte samtidigt sändas över till mer än en medlemsstat.

Domen får sändas över vid en tidigare tidpunkt, om

1. den dömda befinner sig i den andra medlemsstaten och inte har kunnat tillfrågas enligt 5 § andra stycket, eller
2. det annars finns särskilda skäl.

Paragrafen innehåller bestämmelser om översändande av en dom till behörig myndighet i en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.2.

I *första stycket* görs en ändring för att förtydliga att en dom som utgångspunkt får sändas över för erkännande och verkställighet först när beslutet om översändande har fått laga kraft, om inte något av undantagen i andra stycket är tillämpligt.

I ett nytt *andra stycke* införs bestämmelser som anger i vilka fall en dom får sändas över trots att beslutet om översändande inte har fått laga kraft.

Enligt *första punkten* får ett översändande ske i de fall den dömda inte har kunnat tillfrågas om sin inställning till ett översändande av domen i enlighet med 5 § andra stycket. Situationen avser fall då den dömda är på fri fot och har återvänt till den stat som är tänkt att verkställa den svenska domen på frihetsberövande påföljd. I dessa fall ges en möjlighet för Kriminalvården att använda sig av myndigheter i den verkställande staten för att få hjälp med att komma i kontakt med den dömda och därmed fullgöra sin skyldighet att kommunicera. För att denna möjlighet ska kunna utnyttjas krävs dock att Kriminalvården faktiskt har försökt att med hjälp av sedvanliga kommunikationssätt få kontakt med den dömda, t.ex. genom att ha försökt nå honom eller henne på en uppgiven adress eller genom att använda sig av andra kontaktuppgifter som den dömda uppgett.

Med stöd av den *andra punkten* får översändande också ske om det annars finns särskilda skäl. Vad som främst avses är möjligheten att översända en dom när det annars finns risk att gränsen om minst sex månaders återstående straffverkställighet passeras (jfr artikel 9.1 h i rambeslutet om verkställighet av frihetsberövande påföljder). Ett annat skäl kan vara att motverka möjligheten för den andra staten att vägra verkställighet på grund av preskription (jfr artikel 9.1 e i rambeslutet). Den nya regeln i 4 kap. 2 § innebär att Kriminalvårdens beslut enligt 2 kap. 4 § inte får överklagas om den dömda samtyckt till att domen sänds över och att Kriminalvårdens beslut därmed vinner laga kraft direkt. Den nu aktuella

regeln kommer därför endast tillämpas i de fall där Kriminalvården beslutat att sända över en dom trots att den dömde inte samtyckt. Om Kriminalvårdens beslut i ett sådant fall skulle ändras vid en överprövning i domstol, bör Kriminalvården genast underrätta den behöriga myndigheten i den verkställande staten.

4 kap.

2 § Kriminalvårdens beslut får överklagas om myndigheten

1. prövat om en dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet enligt 2 kap. 4 §, *om inte något annat framgår av andra stycket*,

2. beslutat enligt 2 kap. 8 § att upphäva ett beslut om att sända över en dom till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet enligt 2 kap. 4 §,

3. prövat om medgivande till att en dom på frihetsberövande påföljd sänds över till Sverige enligt 3 kap. 2 § tredje stycket ska lämnas, eller

4. prövat om verkställbarhetsförklaring ska meddelas enligt 3 kap. 9 §.

Kriminalvårdens beslut enligt 2 kap. 4 § om att en dom ska sändas över till en annan medlemsstat får inte överklagas om den dömde har samtyckt till att domen sänds över.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka av Kriminalvårdens beslut som kan överklagas. Hittillsvarande andra till fjärde styckena om forumregler förs in i en ny paragraf (se 2 a §). Övervägandena finns i avsnitt 5.3.1.

I *första stycket* införs i första punkten en hänvisning till att det nya andra stycket kan innehålla undantag från huvudregeln om att Kriminalvårdens beslut får överklagas.

I ett nytt *andra stycke* införs en bestämmelse om att Kriminalvårdens beslut enligt 2 kap. 4 § inte får överklagas om den dömde enligt 2 kap. 5 § har lämnat sitt samtycke till att den svenska domen på frihetsberövande påföljd sänds över. Det innebär att Kriminalvårdens beslut får laga kraft direkt när beslutet har fattats. Om den dömde inledningsvis lämnat sitt samtycke, men återkallat samtycket innan Kriminalvården fattat beslut, är den dömde inte förhindrad att överklaga om Kriminalvården beslutar att en dom ska sändas över för erkännande och verkställighet. Om Kriminalvårdens beslut enligt 2 kap. 4 § innebär att den svenska domen inte ska sändas över, trots att den dömde har samtyckt, kvarstår hans eller hennes rätt att överklaga.

2 a § *Ett överklagande enligt 2 § första stycket ska göras till den tingsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte, det ungdomshem eller den vårdinrättning finns där den dömde var inskriven när det första beslutet fattades i ett ärende enligt denna lag.*

Om det inte finns någon behörig domstol enligt första stycket, ska ett överklagande göras till den tingsrätt inom vars domkrets den dömde har sin hemvist. Med den dömdes hemvist förstås den ort där den dömde är folkbokförd.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt första eller andra stycket, ska ett överklagande göras till Stockholms tingsrätt.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om behörig tingsrätt vid överklagande av Kriminalvårdens beslut. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.1.

Paragrafen motsvarar hittillsvarande 2 § andra–fjärde styckena.

2 b § *Den dömde får förklara att han eller hon avstår från att överklaga Kriminalvårdens beslut enligt 2 kap. 4 § om att en dom ska sändas över till en annan medlemsstat eller från att fullfölja ett överklagande av ett sådant beslut. I fråga om en sådan förklaring tillämpas 11 § andra stycket, 12 och 13 §§ strafftidslagen (2018:1251).*

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om att den dömde får lämna en förklaring om att avstå från att överklaga eller från att fullfölja ett överklagande av Kriminalvårdens beslut om att sända över en dom för erkännande och verkställighet i en annan medlemsstat. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.3.

När det gäller de närmare formerna för hur förklaringen ska göras hänvisas till vissa bestämmelser i strafftidslagen (2018:1251). I 11 § andra stycket anges till vem en förklaring ska lämnas, dvs. till Kriminalvården eller Polismyndigheten, och i 12 § anges vissa formkrav för att en förklaring ska vara giltig. Av hänvisningen till 13 § första stycket framgår att en förklaring inte får återkallas och av andra stycket i den paragrafen att en sådan förklaring innebär att Kriminalvårdens beslut om att sända över domen till en annan medlemsstat får laga kraft mot den dömde i och med förklaringen.

3 § Vid handläggningen i domstol tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag. *Handläggningen ska ske skyndsamt.*

Om rätten överväger att upphäva den verkställbarhetsförklaring som Kriminalvården meddelat enligt 3 kap. 9 §, ska myndigheten ges tillfälle att yttra sig.

Paragrafen innehåller bestämmelser om handläggningen i domstol efter det att Kriminalvårdens beslut enligt 2 § har överklagats. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.1.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg som innebär att domstolens handläggning av ärenden ska ske skyndsamt. När det gäller tolkningen av detta krav i de fall där Sverige är utfärdande stat hänvisas till författningskommentaren till 2 kap. 4 §. Skyndsamhetskravet ska i de fall där Sverige är verkställande stat tolkas i ljuset av den 90-dagarsfrist som föreskrivs i artikel 12.2 i rambeslutet.

4 § Bestämmelserna i 2 a § om behörig tingsrätt tillämpas även när en ansökan görs om tillstånd enligt 2 kap. 13 § eller när en ny påföljd ska bestämmas enligt 3 kap. 12 § första stycket 2.

I paragrafen finns bestämmelser om vilken tingsrätt som är behörig vid ansökan om tillstånd enligt 2 kap. 13 § eller när en ny påföljd ska bestämmas enligt 3 kap. 12 § första stycket 2. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.1.

I bestämmelsen görs en ändring som innebär att hänvisningen till 2 § andra–fjärde styckena ersätts av en hänvisning till den nya bestämmelsen i 2 a §. Prop. 2019/20:89

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

2. Har ett beslut om att en dom ska sändas över till en annan medlemsstat meddelats av Kriminalvården före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser.

Frågor om ikraftträdande och behovet av övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 7.

I *första punkten* anges tidpunkten för ikraftträdande.

Av *andra punkten* framgår att de äldre bestämmelserna ska gälla i de fall Kriminalvården beslutat om översändande före ikraftträdandet. Det innebär bl.a. att den dömd i ett sådant fall kan överklaga ett beslut om översändande, trots att han eller hon samtyckt till översändandet innan beslutet fattades.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

27 §

Paragrafen upphävs eftersom information om vilka internationella överenskommelser som avses i lagen inte längre kommer att tillkännages i Svensk författningssamling, utan i stället hållas tillgänglig på Regeringskansliets webbplats. Övervägandena finns i avsnitt 6.

9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

5 kap.

13 § *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag.*

I paragrafen lämnas en upplysning om att regeringen kan meddela närmare föreskrifter angående verkställigheten av lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Paragrafen ändras på så sätt att det inte längre anges att regeringen tillkännager de internationella överenskommelser som avses i lagen. Sådan information kommer i stället att hållas tillgänglig på Regeringskansliets webbplats. Paragrafen ändras också språkligt utan att någon ändring i sak är avsedd.

Sammanfattning av promemorian En effektivare handläggning av ärenden om överförande av straffverkställighet (Ds 2019:9)

Prop. 2019/20:89
Bilaga 1

I promemorian (Ds 2019:9) lämnas förslag på åtgärder för att göra hanteringen av ärenden om överförande av straffverkställighet snabbare och effektivare. Dömda personer med en stark anknytning till ett annat land ska i största möjliga utsträckning verkställa svenska domar på frihetsberövande påföljder i det landet. Den dömdes sociala återanpassning sker bäst i det land där han eller hon kommer att vistas efter att ha försatts på fri fot. Om det kan konstateras att en straffverkställighet bör överföras till ett annat land, ska handläggningen i Sverige vara snabb och effektiv.

I promemorian föreslås ett krav på skyndsam handläggning av denna typ av ärenden, både hos Kriminalvården och i de allmänna domstolarna. Motsvarande krav föreslås också gälla när en utländsk dom på frihetsberövande påföljd ska verkställas i Sverige. Det föreslås också regeländringar som syftar till att påskynda processen efter det att ett beslut har meddelats om att en svensk dom ska verkställas i ett annat land.

I promemorian lämnas också förslag till lagändringar angående regeringens tillkännagivande av vissa internationella överenskommelser.

Promemorians lagförslag föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 juli 2020.

Promemorians lagförslag

1.1. Förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen dels att 2 kap. 4–6 §§ och 4 kap. 2 och 3 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas två nya paragrafer, 4 kap. 2 a och 2 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §

Kriminalvården prövar om de förutsättningar som gäller enligt lagen är uppfyllda och beslutar om en dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat för att där erkännas och verkställas.

Prövningen enligt första stycket ska göras skyndsamt.

5 §³

Om den dömda befinner sig i Sverige, ska Kriminalvården, innan beslut fattas enligt 4 §, fråga den dömda om hans eller hennes inställning till att domen sänds över till den andra medlemsstaten. Den dömda ska upplysas om innebörden av att ett samtycke lämnas.

Om den dömda befinner sig i den andra medlemsstaten, bör han eller hon om möjligt tillfrågas enligt första stycket. Om den dömdes samtycke krävs enligt 3 §, ska Kriminalvården hos den andra statens behöriga myndighet begära hjälp med att inhämta ett sådant samtycke.

En återkallelse av ett samtycke ska beaktas om den görs innan Kriminalvårdens beslut om att sända över domen har fått laga kraft.

6 §

Kriminalvården ska sända över domen till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten. Domen får inte samtidigt sändas över till mer än en medlemsstat.

När ett beslut enligt 4 § har fått laga kraft, ska Kriminalvården sända över domen till en behörig myndighet i den andra medlemsstaten. Domen får inte

samtidigt sändas över till mer än en medlemsstat.

Domen får sändas över vid en tidigare tidpunkt än den som anges i första stycket, om

- 1. den dömde befinner sig i den andra medlemsstaten och inte har kunnat tillfrågas enligt 5 §, eller*
- 2. det annars finns särskilda skäl.*

4 kap.

2 §

Kriminalvårdens beslut får överklagas om myndigheten

1. prövat om en dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet enligt 2 kap. 4 §,

2. beslutat enligt 2 kap. 8 § att upphäva ett beslut om att sända över en dom till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet enligt 2 kap. 4 §,

3. prövat om medgivande till att en dom på frihetsberövande påföljd sänds över till Sverige enligt 3 kap. 2 § tredje stycket ska lämnas, eller

4. prövat om verkställbarhetsförklaring ska meddelas enligt 3 kap. 9 §.

Ett överklagande ska ske till den tingsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte, det ungdomshem eller den vårdinrättning finns där den dömde var inskriven när det första beslutet fattades i ett ärende enligt denna lag.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt andra stycket, ska ett överklagande ske till den tingsrätt där den dömde har sin hemvist. Med den dömdes hemvist förstås den ort där den dömde är folkbokförd.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt andra eller tredje stycket, ska Kriminalvårdens beslut överklagas till Stockholms tingsrätt.

1. prövat om en dom på frihetsberövande påföljd ska sändas över till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet enligt 2 kap. 4 §, *om inte något annat framgår av andra stycket,*

Kriminalvårdens beslut enligt 2 kap. 4 § om att en dom ska sändas över till en annan medlemsstat får inte överklagas om den dömde har samtyckt till att domen sänds över.

2 a §

Ett överklagande enligt 2 § ska göras till den tingsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte, det

ungdomshem eller den vårdinrättning finns där den dömde var inskriven när det första beslutet fattades i ett ärende enligt denna lag.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt första stycket, ska ett överklagande göras till den tingsrätt inom vars domkrets den dömde har sin hemvist. Med den dömdes hemvist förstås den ort där den dömde är folkbokförd.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt första eller andra stycket, ska ett överklagande göras till Stockholms tingsrätt.

2 b §

Den dömde får förklara att han eller hon avstår från att överklaga Kriminalvårdens beslut enligt 2 kap. 4 § om att en dom ska sändas över till en annan medlemsstat eller fullfölja ett överklagande av ett sådant beslut. I fråga om en sådan förklaring tillämpas 11 § andra stycket, 12 och 13 §§ strafftidslagen (2018:1251).

3 §

Vid handläggningen i domstol tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag.

Vid handläggningen i domstol tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag. *Handläggningen ska ske skyndsamt.*

Om rätten överväger att upphäva den verkställbarhetsförklaring som Kriminalvården meddelat enligt 3 kap. 9 §, ska myndigheten ges tillfälle att yttra sig.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

2. Har ett beslut om att en dom ska sändas över till en annan medlemsstat meddelats av Kriminalvården före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

Prop. 2019/20:89
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 27 § lagen (1957:668) om utlämning för brott⁴ ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2020.

⁴ Senaste lydelse av 27 § 2003:1158.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 13 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

13 §

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag *och tillkännager de internationella överenskommelser som avses i denna lag.*

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2019/20:89

Bilaga 3

Följande remissinstanser har inkommit med yttrande över promemorian: Riksdagens ombudsmän, Göta hovrätt, Stockholms tingsrätt, Södertälje tingsrätt, Ystads tingsrätt, Ångermanlands tingsrätt, Örebro tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse. Juridiska Fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Sveriges advokatsamfund och Sveriges Domareförbund.

Civil Rights Defenders har beretts tillfälle att yttra sig men har avstått.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2020-02-06

Närvarande: F.d. justitierådet Ella Nyström samt justitieråden
Per Classon och Stefan Johansson

En effektivare hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet

Enligt en lagrådsremiss den 30 januari 2020 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen,
2. lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott,
3. lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige Anders Dahlin.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 2020

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Johansson, Baylan, Hallengren, Andersson, Bolund, Damberg, Ygeman, Eriksson, Linde, Ekström, Eneroth, Nilsson, Ernkrans, Lind, Hallberg, Nordmark, Micko

Föredragande: statsrådet Damberg

Regeringen beslutar proposition En effektivare hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet